

Ghid explicativ: prefixele și sufixele limbii române

In sprijinul practicării corecte a limbii române actuale

Autor: Mario Duma

Util pentru:

- *străinii care lucrează în România*
- *românii din diaspora*
- *și cei aflați în misiune pe termen lung la Uniunea Europeană , în străinătate*
- *dar de folos și pentru românii de acasă.*

Ghidul include:

- *Prefixe și sufixe, cu explicațiile respective*
- *Antonime*
- *Exemple de cuvinte compuse ce conțin prefixe sau sufixe*
- *Termeni de limbaj elevat – termeni actuali de cultură generală*
- *Capcane*
- *Cvasi-sinonime, cvasi-omonime*

București, România, 2007.

Acest document este distribuit gratuit, dar este protejat de
licența Creative Commons Attribution 3.0

Detalii la <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.ro>

CUPRINS

Prefață	4
Introducerea autorului	5
ANSAMBLUL PREFIXELOR SI SUFIXELOR ȘI IMPACTUL LOR (GENERALITĂȚI, NU FĂRĂ EXCEPȚII)	8
SIMBOLURI ȘI PROCEDEE UTILIZATE	11
PRESCURTĂRI UTILIZATE:	14
PREFIXE	15
PREFIXE, ALFABETIC	15
PREFIXE, DUPĂ SEMNIFICAȚIE	35
DESPRE MULTIPLI	41
NEGAȚII, INVERSARE SENS, CONTRAZICERE	42
SUFIXE	44
SEMNIFICAȚIA PE CARE O ADAUGĂ SUFIXUL	44
O PROBLEMĂ SPECIFICĂ: PERECHILE DE SUFIXE	45
PERECHILE DE SUFIXE (DESFĂȘURARE)	50
1. <i>Perechea de sufixe -ie ~ (-iune) -iune</i>	50
2. <i>Perechea de sufixe -aj ~ -ăgiu</i>	57
3. <i>Perechea de sufixe -ôr ~ -ôriu, subst. sau adj.</i>	58
4. <i>Perechea de sufixe -ul ~ -ol</i>	59
5. <i>Perechea de sufixe -îci ~ -îciu</i>	59
6. <i>Perechea de sufixe -e ~ -urî</i>	60
SUFIXE CU ROL SEMANTIC	61
<i>Perechea de sufixe -al, -ar</i>	64
NEUTRU SAU MASCULIN?	79
DIMINUTIVE FEMININE	79
SUFIXE, DUPĂ SEMNIFICAȚIE	80
ADJECTIVE PRIVIND PUNCTELE CARDINALE	84
SUFIXE AFERENTE CUVINTELOR CE DESCRU ACTIVITĂȚI ȘI REZULTATELE ACESTORA	85
SUFIXE DE UZ LARG / DE UZ SPECIAL	88
DESPRE CATEGORII (GRUPE) DE SEMNIFICAȚII	92
PREFIXE, SUFIXE: POSIBILE CAPCANE	95
Familii ("ciorchini", clustere) de cuvinte	98
Anexa: Licența Creative Commons Attribution 3.0...101	

Prefață

Mario Duma (1930 – 2007), autorul acestei lucrări, a avut o carieră împlinită, desfășurată, întâi ca inginer și apoi ca doctor inginer, pe aproape 50 de ani și dedicată activității de cercetare științifică în domeniul ingineriei și impactului acesteia asupra societății. Două pasiuni vechi - jurnalistica și analiza economică - și-au găsit expresia în numeroasele articole publicate ca analist economic în anii 1990-2004. Respectul de o viață pentru limba română, preocuparea pentru un limbaj elevat au fost caracteristica generației lui de intelectuali, dar și rezultatul anilor de liceu, când l-a avut ca profesor de limba română pe marele lingvist Alexandru Graur.

Ghidul se înscrie în preocuparea permanentă a lui Mario Duma de a își împărtăși cunoștințele, de a contribui la ridicarea nivelului general de profesionalism în România. A lucrat la acest ghid în ultimii doi ani ai vieții, până în ultima zi, în ciuda luptei cu o boală nemiloasă. Spre sfârșit, știa că nu va putea câștiga cursa cu timpul și că lucrarea va rămâne neterminată.

Ca fiică, i-am promis că Ghidul va fi publicat, pentru a putea fi, așa cum și-a dorit el, un ajutor la dispoziția celor preocupați de folosirea corectă a limbii române. Am editat Ghidul, dar nu am completat sau modificat conținutul, chiar acolo unde era evident că se intenționau reviniri: din respect pentru autor, materialul este așa cum l-a gândit și pregătit el.

Pentru o cât mai largă diseminare, Ghidul este disponibil gratuit (v. și www.marioduma.ro) – rugăm doar a se respecta dreptul de proprietate intelectuală, protejat de licența Creative Commons Attribution 3.0.

Comentarii și sugestii se pot trimite la adresa de email contact@marioduma.ro

Adriana Vasilescu

Aprilie 2012

Introducerea autorului

Acest ghid a fost întocmit ca un auxiliar pentru cititorii, scriitorii și vorbitorii limbii române culte, de diferite specialități, din diferite domenii de activitate: știință și tehnologie, economie, sociologie, ecologie, biologie, juridic, învățământ, politică, mass-media etc. Nu avem în vedere pe literații profesioniști – scriitori în versuri sau proză, critici literari, filologi, care, cu titlul de licențe, pot oricând introduce sau schimba cuvinte prezentate aici ca fiind prohibite. Lucrarea constată și redă stadiul actual al limbii române, privind prefixele și sufixele, și nu își permite să introducă reguli sau excepții proprii.

Printr-un scris „corect” în limba română cultă se înțelege: în conformitate cu uzanțele aflate în exercițiul curent al limbii române actuale, în texte profesionale, scrise sau vorbite, de diferite profiluri. O actualitate crescută va căpăta cunoașterea limbii române, în contextul multilingv european de după aderarea României la Uniunea Europeană, în special sub aspecte cum sunt delimitarea, echivalarea, gestionarea nuanțelor aferente termenilor care definesc, în țările UE, noțiuni sau parametri cu impact economic, tehnologic, ecologic, social.

Pe de altă parte, lucrarea are în vedere – atent, dar nu exclusiv – pe alofonii proveniți din alte culturi lingvistice (străinii cu misiuni de durată în România) și, invers, pe românii aflați sub influența cotidiană a unor asemenea alte culturi (cei din diaspora, din Republica Moldova și cei cu misiuni de durată în străinătate).

<p>Afix – 1. (Gram.) Nume generic pentru prefixe, sufixe și afixe. 2.(Mat.) Punct care reprezintă un număr complex dat într-un sistem de coordonate carteziane.</p> <p>Infix – Element fonetic (de obicei consoană) care se inserează în rădăcina unui cuvânt și are o valoare morfologică.</p> <p>Prefix – 1. Afix care se atașează înaintea rădăcinii sau a temei unui cuvânt, pentru a forma un derivat. 2. (În telefonia interurbană automată): Număr care identifică o anumită localitate sau țară și se</p>
--

formează înaintea numărului de telefon al abonatului.

Sufix – Îmbinare de sunete sau un singur sunet, care se adaugă după rădăcina sau după tema unui cuvânt pentru a forma un derivat.

ixe – părți de cuvânt care, cuplate în fața (prefix), în interiorul (infix) sau la sfârșitul (sufix) unei părți de cuvânt denumită rădăcină, generează un cuvânt nou sau modificat. De o existență relativ stabilă beneficiază numai prefixele și sufixele. Acestea se alipesc la o rădăcină, rezultând cuvinte (sau termeni, putând fi componente ale unor terminologii), cu precizarea că, pentru a forma un cuvânt, la o rădăcină se pot alipi mai multe afixe, de exemplu dezincrimina (prefixe dez- și in-), sau subcontractant (prefixe sub- și con- și sufix -ant.)

Profilul explicativ al ghidului este realizat prin: a) o listă, ordonată alfabetic, a tuturor prefixelor și sufixelor identificate și reținute, cu b) semnificațiile (explicațiile, definițiile lor, puse între semnele < >), c) listele de cuvinte (termeni) ce exemplifică fiecare prefix, respectiv fiecare sufix, pentru diferite rădăcini. Suplimentar, ghidul cuprinde: d) liste de cuvinte (termeni) ce exemplifică o serie de rădăcini, pentru diferite prefixe sau sufixe, e) o listă a tuturor prefixelor și sufixelor identificate și reținute, ordonată după criteriile semantice logice. Ca regulă generală, la nivel de cuvinte (listele c) sunt date explicații numai pentru cuvintele mai puțin cunoscute, mai dificile, precum și pentru cele susceptibile de eventuale erori sau confuzii, cele care constituie excepții de la regulile prezentate, iar pentru cele de largă utilizare și fără probleme deosebite de comentat, semnificațiile se presupun cunoscute.

Lucrarea de față operează cu următoarele jaloane (concepte):

prefixe, sufixe

rădăcini

cuvinte (termeni), constând din prefixe + rădăcini sau, după caz, rădăcini + sufixe

semnificații (explicații, definiții), pentru prefixe, sufixe, cuvinte, grupe ale acestora

Semnificațiile pot prezenta *nuanțe* (de exemplu, prefixele ne-, non-, a-, i-, des- semnifică negație, dar din care a- absență, i- contravenire, des-desprindere)

Eventuale *antonime*

Eventuale *comentarii*

În cadrul prezentului ghid, următorii termeni sunt utilizați ca fiind echivalenți între ei:

cuvinte cu termeni

explicații cu definiții, semnificații, caracterizări

Definițiile la cuvintele exemplificative au fost, în principiu, extrase sau adaptate după definițiile din dicționarele listate în bibliografie, în ordinea de preferință specificată prin poziția descrescătoare a surselor în această bibliografie. Se impun câteva comentarii:

- O serie destul de mare de termeni de ultimă oră nu au definiții – sau nu au definiții satisfăcătoare ca actualitate – în dicționarele citate; ne-am considerat liberi să introducem definiții proprii sau să le amendăm pe cele existente.
- Dicționarele existente au vocația exhaustivității și, unele dintre ele, deși generale, sunt întocmite de pe poziția unei sau unor anumite specialități.
- Ghidul de față are vocația de a pune în lumină rolul și semnificațiile prefixelor și sufixelor; de aceea, în particular, listele de cuvinte exemplificative pentru diferitele prefixe și sufixe au urmărit să ofere o imagine sinoptică, pe cât posibil – intuitivă, pentru semnificațiile fiecărui prefix și sufix prezentat, într-un volum limitat ca dimensiuni și ca efort așteptat din partea cititorilor. Ca atare, multe definiții sunt aici mai compacte, mai simple decât în cele mai importante dicționare explicative, cu scopul accesibilității. De asemenea, dintre multiplele cuvinte înrudite, care au aceeași rădăcină și care sunt explicate ca termeni distincți în dicționarele existente (inclusiv substantive, adjective, verbe – inclusiv participiile lor, adverbe etc.), în acest ghid sunt menționate puține sau chiar unul singur.
- Între dicționarele-surse, multe definiții se aseamănă și este greu de decelat, pentru fiecare dintre diferiții termeni, o eventuală sursă primară, în raport cu celelalte surse, devenite derivate. Specificarea sursei sau a sursei de inspirație pentru fiecare definiție sau fragment de definiție, cu precizarea celor originale și a contribuțiilor, nu este în general practică, pe plan mondial sau național, în domeniul dicționarelor de profil general, inclusiv cele citate în bibliografie.

Ansamblul prefixelor si sufixelor și impactul lor (generalități, nu fără excepții)

1. În principiu, toate **prefixele** imprimă cuvântului la a cărui formare participă câte o semnificație, sau, cel puțin, o nuanță. De exemplu, prefixul **re-** imprimă semnificația de reluare, reîncepere a unei activități care fusese întreruptă sau a unui proces care fusese întrerupt: dimineața, se reia circulația tramvaielor pe toate liniile în vigoare; toamna, reîncep cursurile în școli și universități și spectacolele în teatre ș.a.m.d.

Dimpotrivă, **sufixe** sunt de cel puțin două categorii: sufixe care, ca și prefixele, imprimă cuvântului la a cărui formare participă câte o semnificație – sau, cel puțin, o nuanță și, în acest ghid, le-am denumit sufixe semnificative, dar există și o categorie de sufixe care îndeplinesc, în principal, un rol funcțional, structural, de serviciu. Astfel, sufixul **-iune** este același și în termeni ca sesiune a parlamentului, și în presiunea din conducta de gaze, și într-o noțiune, și în cesiunea unor drepturi de proprietate intelectuală, și în eroziunea solului sau a stâncilor, și în denumirea instituției și a activităților din televiziune, și în construirea multor altor cuvinte referitoare la procese, fenomene, activități, instituții, concepte, persoane, lucruri etc. Dar de acest sufix – ca și de multe altele – este nevoie, nu ne putem imagina o limbă română actuală cu cuvintele *ses, pres, noț, ces, eroz, televiz*; sufixul **-iune** le conferă tocmai o anumită instituționalizare, acreditarea pentru a putea fi utilizate și generalitatea.

În acest ghid, ne-am referit la sufixele în cauză prin termenul sufixe de serviciu, și există, separat, ca și la prefixe, sufixe semnificative: de exemplu, sufixul **-abil** are semnificația de a indică o calitate (sau un defect), o funcționalitate cu rol definitoriu, în cuvinte ca *adaptabil, amabil, arabil, capabil, carosabil, casabil, durabil, fezabil, potabil, probabil, recomandabil, valabil, vandabil...* Cele afirmate în legătură cu rolul sufixelor de serviciu rămân valabile chiar dacă, așa cum se va prezenta ceva mai în detaliu în continuare, ele pot delimita net o semnificație în raport cu cea din cazul

utilizării altui sufix de serviciu, de exemplu *pensiune* în raport cu *pensie*, *rațiune* în raport cu *rație*.

2. În legătură cu prefixele și sufixele semnificative, este de menționat că aceeași semnificație poate fi conferită prin prefixe sau sufixe diferite. De exemplu, negația, opoziția poate fi specificată prin prefixul a- (*asimetric*, *apatrid*, *atemporal...*), și, cu eventuale diferențe la nivelul de nuanțe, prin prefixele i- (*imobil...*) sau ne- (*neclar*, *nedecis*, *neterminat...*)

Între două sau mai multe prefixe sau sufixe purtând o aceeași semnificație pot exista deosebiri de nuanțe, generale sau, mai ales, specifice fiecărui cuvânt în parte sau numai unuia sau unora dintre cuvinte. Astfel, negația poate fi înțeleasă ca absență a conceptului dintr-un domeniu, sau existența domeniului, dar încălcarea, nerespectarea lui (*amoral* sau *imoral*). Din păcate, aceste diferențieri de nuanțe nu sunt consecvent același pentru toate utilizările aceluiași prefix sau sufix, ci, de la caz la caz, după cum a favorizat cutuma aleatoare a limbii pe una sau pe alta dintre variante, la fiecare cuvânt în parte. Mai există prefixe ce reflectă negația, dar în anumite condiții; de ex. de-, des-, dez-... indică negația prin dezintegrare, desprindere, delimitare; sunt în uzul curent și prefixe, pe fond – tot despre anumite feluri de negație, ca anti-, contra-, mez- sau sufixe specializate ca -fob, -fug, -cid, ș.a.m.d.

3. Conceptul de **antonim** necesită, de asemenea, anumite precizări. Pentru anumite adjective sau adverbe, reflectând calități sau deficiențe, antonimul poate specifica fie absența acestora, de exemplu *colorat* / *incolor*, fie prezența unei calități / deficiențe opuse, de exemplu *călduros* / *friguros*. Sub aspect morfologic, antonimele se construiesc fie cu ajutorul unor prefixe / sufixe antonime, fie cu rădăcini diferite, după cum se vede chiar în exemplele din fraza precedentă. În fine, de remarcat că perechile de antonime ce utilizează prefixe antonime, acestea pot marca fie ambele cuvinte antonime, de exemplu *închide* / *deschide*, fie numai pe unul dintre ele, de exemplu *liniștit* / *neliniștit*. În cadrul ghidului, toate aceste categorii se regăsesc ca exemple, dar nu se mai fac clasificări sau grupări speciale privind apartenența la fiecare dintre categoriile menționate.

3. În funcție de vocala sau consoana adiacente, în rădăcină, prefixului sau sufixului, acestea pot fi completate cu una dintre literele m sau n (*anorganic, analfabet, impur, invizibil...*) sau poate avea loc o schimbare de vocală sau diftong (de la ea din deal la e din *deluros* ...)

4. Totodată, la prefixele care utilizează **im-** sau **in-**, mai are loc o diferențiere: **im-**, **in-** sunt utilizate pentru neologisme (unde limba română a preluat cuvântul cu rădăcină și prefix) și **îm-**, **în-** pentru cuvinte formate în limba română: *îmbrăca, împotrivi, închide, închisoare, încovoia, îndoii, înmormânta...* Excepții: *imbold, împreună, întreprindere, antrepriză...*

5. Același prefix sau sufix poate fi purtătorul mai multor semnificații: **a-** negație, dar și împreunare (*ateriza, asemănare...*), **in-**, **im-** negație, dar și raportare la context (*implicit, implozie...*), **pro- pentru** (*proamerican*), dar și viitor (*prognoză, provizie...*) sau locuitor (*prorector*), dar tot raportare la viitor mai este și **pre-** (*previziune, preliminar...*).

6. Multe dintre cuvintele limbii curente, inclusiv dintre cele ce includ prefixe sau sufixe, au căpătat, în decursul anilor și secolelor, sensuri în care cu greu se mai recunoaște sensul inițial al rădăcinii sau cel al prefixului sau sufixului. Totuși, dat fiind obiectivul de a constitui un instrument în sprijinul practicării corecte a limbii române actuale, la întocmirea ghidului au fost evitate – sau reduse la minimum – eventualele considerente sau analize istorico-etimologice; altminteri, lucrarea ar fi devenit stufoasă, de multe ori mai voluminoasă și greu de urmărit de către practicienii scrisului.

7. Numeroasele *cuvinte* formate din prefixe + rădăcini și din rădăcini + sufixe, prezentate în ghid, sunt numai exemple, fără nici o pretenție de exhaustivitate. Dar sunt exemple centrate (tot neexhaustiv !) pe vocabularul intelectualului român de astăzi și pe problematica actuală a activităților din economie, societate, tehnologie, politică, știință etc.

8. Multe prefixe și sufixe au intrat în limba română prin intermediul unor cuvinte compuse ce includeau prefixe sau sufixe în limba de origine. Dacă viața le-a validat printr-o suficientă varietate a prezențelor în limba română, au fost tratate (în prezentul ghid) ca fiind prefixe sau sufixe ale limbii române.

9. În lucrare există (și) un „nomenclator invers”, punând la un loc cuvintele având aceeași rădăcină, de exemplu *compresie, impresie, presiune,...* Nu au fost incluse cuvintele care provin direct și exclusiv, ca antonime, din prefixe / sufixe autonome: *deschide / închide, centrifug / centripet, explozie / implozie...* De asemenea, au fost omise cuvintele eliptice de rădăcină, compuse prin alipirea directă a unui prefix cu un sufix: *cronofag, monarh*.

Simboluri și procedee utilizate

- Prefixele sunt notate **x-**, sufixele sunt notate **-x**; liniuța (cratima) marchează locul rădăcinii: după prefix, respectiv înainte de sufix.
- v. Când se dorește să se pună în evidență o relație sau comparație între cuvinte care alfabetic nu sunt învecinate, termenul este repetat în locul necesar, dar fără explicații și cu trimiterea **v. (vedeți)**, sau se face o anumită grupare tematică exemplificativă, menționând acest lucru.
- / Antonimele sunt separate prin semnul /. Dacă un termen (de ex. A) are două antonime (B și C), se utilizează notația A / (B, C).
- ~ Între cuvinte corelate, altele decât antonime, este pus semnul ~.
- = Între sinonime perfecte (care nu diferă prin nuanțe sau condiții de utilizare) este pus semnul = , dacă pare a fi sinonim, dar nu este, se utilizează semnul ≠.
- ! Excepții de la aparente reguli, de la versiuni răspândite, sau altfel de situații neașteptate, uneori șocante, sunt marcate cu **Dar:**, sau cu: **At.!** (**atenție!**) sau numai cu !.
- (-) Exemple de versiuni prohibite (numai exemplificative și nu exhaustive), sau care ar rezulta din posibile capcane, sunt tăiate cu o linie, în paranteze: (**prohibit**).

... Pentru ș.a.m.d., sau pentru o parte identică între un termen și antonimul său, sau pentru a evita repetarea unui termen, se utilizează și ... (de exemplu, *regenerabil / ne...* se citește *regenerabil / neregenerabil*; – numai conotația negativă: *incalificabil* se subînțelege *incalificabil* de rău.

(bold, aldine) Prefixele și sufixele sunt redată cu litere **îngroșate (bold, aldine)**

(italice) exemplele de *cuvinte* ce utilizează prefixe sau sufixe – cu litere *cursive (italice)*

< > ( ) explicațiile (definițiile) și eventualele comentariile sunt cu litere normale, dintre care cele aferente prefixelor și sufixelor sunt incluse între semnele < >, iar cele aferente cuvintelor – între paranteze simple ( ). Nu pentru toate prefixele și sufixele au fost găsite caracterizări generice suficient de pertinente; semnificația unora este evidentă; în aceste cazuri, textul dintre semnele < > este „nedefinit” sau lipsește.

subliniere cu o linie simplă Când sunt posibile confuzii, diftongii și triftongii (grupele de două, respectiv trei vocale alăturate ce se pronunță într-o singură silabă) sunt marcați prin subliniere cu o linie simplă: iute și, dacă este cazul, și accent: îute.

prin litera în cauză mărită Uneori, utilizarea sufixelor determină modificarea unei-litere din rădăcina cuvântului la care se aplică; aceste cazuri sunt marcate prin litera în cauză mărită: Piatra - **pi**etrea.

cu literă micșorată Cuvintele din limbajul zis colocvial sunt redată cu literă micșorată; aceste cuvinte nu se utilizează în rapoarte, alte texte de serviciu, publicații sau în ședințe oficiale.

Cu scopul ușurinței regăsirii, cu puține excepții, cuvintele în cadrul exemplificărilor de prefixe și sufixe sunt puse în ordine alfabetică, cu dezavantajul că primele exemplificări nu sunt întotdeauna cele mai elocvente.

În listele de cuvinte, verbele sunt redată la infinitiv, fără particula a: atinge = a atinge, merge = a merge... (dar particula a este utilizată nelimitat în textele explicațiilor, comentariilor etc.); substantivele și adjectivele sunt redată, de regulă, la nominativ singular masculin.

Semnificațiile diferite aferente aceluiași prefix sau sufix (numai dacă sunt mai multe) sunt numerotate, iar cele eventual aferente unor cuvintelor exemplificative sunt separate prin simbolul ●.

Într-un număr de cazuri, cuvintele care definesc, în modul cel mai adecvat, un prefix sau un sufix, sunt ele însele *cuvinte* construite dintr-o rădăcină și prefixul sau sufixul respectiv. În aceste situații, cuvintele respective din definiția prefixului sau sufixului sunt atât între semnele < >, cât și scrise cu litere *cursive*, fără să mai fie repetate și în lista de cuvinte exemplificative, (dacă nu le sunt consacrate explicații).

În intenția de a ușura, prin compactitate, consultarea ghidului, termenii de largă utilizare, inclusiv internațională, nu sunt explicați, scopul includerii lor în ghid fiind acela de a face cunoscută forma consacrată în limba română, prefixele sau sufixele cu care se operează.

Ordonarea alfabetică a sufixelor implică unele dificultăți, legate de lungimea grupului de litere ce se consideră a fi sufix: -itate, -tate... Cu cât acest grup de litere este mai mic, cu atât mai multe cuvinte pot intra în analiză, producându-se, deci, o anumită defocalizare, iar explicația căutată migrează pe la diferite litere ale alfabetului; în exemplul dat: i și t. Pentru ușurarea utilizării ghidului, se fac trimiteri la alte prefixe sau sufixe, posibil – corelate.

Prescurtări utilizate:

s. substantiv	pr. / fig. la propriu / la figurat	livr. livresc (pretențios)
adj. Adjectiv	ext. prin extensie	dim. diminutiv
adv. Adverb	înv. Învechit	pei. peiorativ
vb. Verb	rar rar folosit	colocv. Colocvial
deriz. derizoriu (ironic, sarcastic)	dar: excepție, contravine celor afirmate până aici sau fără legătură cu cele afirmate până aici	
at. atenție	v. vedeți	– șocant, dar obligatoriu, în stadiul actual al limbii române
fiz. fizică	chim. Chimie	mat. Matematică
teh. tehnică, tehnologie	med. medicină	mil. Militar
ec. economie	jur. Juridic	muz. muzică

PREFIXE

Prefixe, alfabetic

A

a-, an- **1.** negare, prin absență (aici și în continuare: a caracteristicii specificate în rădăcină); *afon* (care nu poate distinge și reproduce corect sunetele, melodiile), *amoral* (fără morală, care nu recunoaște morala ≠ *imoral* care încalcă prevederi ale moralei), *amorf* (fără formă; v. și **di-, -form, -morf**), *anacronic* care nu mai corespunde datelor, concepțiilor epocii la care se face referire, *analfabet*, *anhidru*, *anorganic*, *anormal*, *apatrid*, *asexuat* (viețuitoare primitive, nediferențiate sexual), *asimetric*, *asincron*, *astenic*, *atemporal* (în afara timpului), *ateu* (care nu crede în existența lui Dumnezeu sau a vre-unei alte divinități), *atipic*, *atrofia*; v. și **i-, ne-, anti-**; **2.** afinitate, poziție, direcție spre sau dinspre: *acalmie*, *acord* ~ *dezacord*, *afemeiat*, *aferent*, *alipi* / *dezlipi* (~~*dezalipi*~~), *alocuțiune*, *aparține*, *aspira*, *apropia* / *îndepărta*, *apropria* (în sensul din sintagma *tehnologie apropiată* = adecvată nivelului tehnologic și cultural general al unei țări), *aservi* (a pune, în mod excesiv și abuziv, o organizație, o țară, în serviciul altora) / *deservi* a sprijini în mod necorespunzător, provocând daune), *asocia* (pr., în cadrul unei asociații, sau fig. / *disocia* (numai fig., exprimând dezacordul și neasumarea responsabilității pentru o decizie, poziție oficială, acțiune, stare de lucruri), *asuma* (declararea responsabilității pentru o decizie, poziție oficială, acțiune, stare de lucruri), *aseleniza*, *ateriza*, *atrage* / *distrage* (atenția, prin lansarea unei informații sau probleme perturbatoare), *atrage* (resurse, nu are antonim la nivel de un cuvânt), *aprofunda*, *aspira*, *avers* / *revers* (la monete, medalii; **3.** aparență: *aparență*, *apariție* (ceva sau cineva care apare fugitiv • apariția unei cărți sau a unui număr de periodic) / *dispariție* (ceva sau cineva care dispare; eufemism utilizat și pentru deces

ab- renunțare, separare bruscă: *abdica* (a renunța definitiv la funcția monarhică, de către persoana care o exercită), *ablațiune* (med. îndepărtarea unui organ, membru, țesut sau altă parte a corpului

omenesc), *abroga* (a dispune încetarea definitivă a valabilității unor prevederi cu caracter legislativ sau a unui act legislativ în ansamblul său), *abstinență*, *abținere*, *abrupt* (în munți; abordarea unui subiect într-o cuvântare); **2.** < absorbtie > pr., fiz. *absorbție* a capta sau / și a reține substanță sau energie în masa unui corp; fig., jur. fuziune prin absorbtie, o pers. jur. absoarbe și cealaltă este absorbită

abs- < extragere din ceva > *absenta*, *absolvi*, *absorbi*, *abscons*, *abstinent*, *abstract* / *concret*, *abstractizare* / *concretizare*; *abstracție* (construit din concepte desprinse de realități concrete, de procese și operații asupra acestora)

ad- < spre, la, lângă, adăugat > *adera*, *aderent*, *adeziune*, *ad-interim* (o funcție de conducere sau demnitate publică, deținută cu titlu provizoriu, interimar) , *adjudgeca* (a atribui un bun sau un drept unuia dintre mai mulți pretendenți, în cadrul unui proces sau al unei licitații), *admira*, *admite*, *admonesta*, *adnota* (a nota observații, comentarii, pe marginea unui text), *adresa*, *adsorbi* (fixarea moleculelor unei substanțe la suprafața unui corp; v. și *absorbi*, la [ab-](#)), *adversar*

al(l)o- v. [homeo-](#) diferit: *alopată* medicina ce tratează bolile prin administrarea de medicamente apte să provoace simptome diferite, *aloca* a destina, a acorda resurse financiare sau materiale pentru un anumit (alt) scop, *alofon* persoană cu limbă maternă diferită de cea a comunității locale, *alonym* lucrare care poartă semnătura altei persoane decât autorul

am- conferă importanță (aici și în continuare: operației sau activității menționate în rădăcină): *ambala* (a pune într-un înveliș în vederea transportării sau depozitării • a lăsa un dispozitiv tehnic să capete o viteză excesivă, ca urmare a unui dezechilibru între energia la intrare și sarcină), *ambuteiaj*, *amplasament*, *amprentă*, *amputa* v. și [antre-](#)

ambi- ambii, amândoi din doi: *ambidextru* (care poate să scrie cu ambele mâini, ceea ce nu înseamnă că are două mâini drepte, dextrum fiind, în latină, dreapta; ci are dexteritate, îndemânare, la ambele mâini), *ambivalent* (spre deosebire de bivalent, în chimie, care înseamnă capabil să se unească cu doi atomi de hidrogen, ambivalent se utilizează numai la figurat, despre un om care manifestă talent sau este priceput în două domenii, două meserii etc., aflate în discuție), *amfibie* (vietate *amœbă* sau utilaj tehnic apt pentru ambele medii – acvatic și uscat)

ante- înainte de (în timp sau în spațiu) / **post-**, ~ **pro-**, v. și **pre-**: *antemergător = preemergător, ante-meridian / post-... (a.m. intervalul orar 0-12 / p.m. intervalul orar 12-24), anterior, antebelic, antecalcul, antedatat, antedeviz, antecameră* (deși varianta greșită „anticameră” este foarte răspândită și chiar acceptată oficial), *anteroposterior, anteriu, antecedent, antic, anticitate*

anti- opusul, „contra” (/ **pro-**, **filo-**, **sim-**): *antiinflaționist, antitanc, antipatic / simpatic, antirabic, antiteză, antitermic, antistatism* prevenirea și combaterea, în unele procese, a acumulării de electricitate statică și a efectelor acestei acumulări; *antifascist*, apropiat prefixului **anti-**¹ este și sufixul **-fob** (v.); *antinomie*, dar: *antonim*; v. și **para-**

anto- < schimbare de denumire > *antologie* (culegere de lucrări având ceva comun – autor, problematică, epocă etc.), *antonim / sinonim* (cuvânt cu semnificație opusă / identică)

antre- conferă importanță, organizare, metodă: *antrena, antrenament, antrenor, antreprenor, antrepriză*. v. și **am-**, **între-**

antropo- privitor la om: *antropomorf* cu formă asemănătoare cu cea a omului, *antropologie* studiul originii și evoluției omului, inclusiv al raselor umane, *antropogeneza* studiul apariției omului, *antropometrie* – studiul dimensiunilor omului și ale părților corpului uman; *antropofag = canibal*, care se hrănește cu carne de om.

arhi-, maxim, în ierarhia nobiliară sau clericală: *arhiduce, arhiepiscop, arhiereu, arhimandrit*, dar și, cu o ușoară nuanță ironică (colocv): *arhicunoscut, arhiplin, arhisuficient*

auto- 1. referitor la transporturile auto, automobilism: *automobil, autoturism, autogară, autogreder, automacara*; 2. automat, fără intervenția decizională a omului: *automatism, autoreglaj* 3. independența proprie și dependența altora: *autocefal, autocrat, autodeterminare, autonomie*, 4. reflexiv : *autobiografie, autocritică, cod autocorector de erori, autodetector, automutilare, autosesizare, autovaccin*

avan(t)- < înainte, înainte de (generic) > *avangardă, avanpremieră, avanscenă*

B

¹ De remarcat că anti- este utilizat mai frecvent în contextul unor măsuri active de combatere, în timp ce para- semnalează în special protejarea prin evitarea expunerii la factorul nociv respectiv.

bine- / **rău-** (v.) < ipostaze ale dihotomiei axiologice fundamentale >
binevenit, binevoitor / rău..., binefăcător (în opere caritabile; despre un tratament medical, program social etc.) = *benefic / rău...* (numai cu sensul *infractor, benefic / malefic, bunăvoință / rea...*)

bio- < referitor la viață, la procese biologice > *biocompatibil, biodegradabil; biotehnologie*

C

centri- < interacțiunea cu centrul unui corp în rotație; fig.; atitudinea față de puterea centrală în stat, în societate > *centrifug / centripet*

circum- < referire la un cerc, la propriu sau la figurat > *circumscriere* (delimitarea unui context în care se încadrează un ansamblu de factori, evenimente, fenomene), *circumscripție* (teritoriul delimitat pe care se exercită o anumită autoritate administrativă), *circumspecție* (prudență și atenție la ceea ce se petrece sau poate să intervină împrejur, din diferite direcții), *circumstanță* (context situațional, *împrejurare* – numai la figurat, a nu se confunda cu *împrejmuire* – numai la propriu, gard care delimitează o proprietate de teren), *circumcizie* („tăierea împrejur” a penisului, la anumite popoare, pentru eliminarea prepuțului)

co-, con- < împreună > *coaliție, coautor, coopera, cooperație, coopta* (a numi un nou membru al unui organism colectiv prin hotărâre a membrilor existenți și nu prin votul electoratului!), *coordona, colabora = conlucra, concentra, concerta* (a prezenta un concert muzical • a-și coordona acțiunile, activitățile de interes comun), *concubinaj, condescendență* (comportament exprimând respect și prețuire, la origine: dată fiind descendența comună), *conotație* (sens subsidiar, colateral, al unui cuvânt • definiție abstractă a unui cuvânt), *conviețui, contesta* (a exprima formal opoziția, nemulțumirea față de o decizie luată, cerând revizuirea ei), *contemporan, context, concatenare* (chim., info, conectarea, după o anumită regulă, de succesiune, a (tuturor) elementelor unor vectori, șiruri sau altor structuri, rezultând un nou vector, șir..., *conjugare* (depunere de eforturi în comun), *conjurație* vechi = *conspirație* (complot, constituire a unei organizări pentru înfăptuirea unei acțiuni ilegale comune), *contiguitate* (existența unor puncte de interes comun sau influență între două sisteme sau procese), *contingent* (totalitatea tinerilor care, având

aceeași vârstă, urmau să efectueze în același timp serviciul militar, în perioada obligativității acestuia • plafon cantitativ până la care este admis, de către unele guverne sau organizații internaționale, importul sau exportul anumitor categorii de mărfuri • care se poate produce sau nu, dependent de șansă, întâmplător), *continuitate* (desfășurare fără întreruperi a unui proces • existența de valori finite și unice ale unei funcții și ale primei sale derivate, într-un interval dat), *congres*, *conveni*, *consens*, *corespondență* (faptul de a răspunde unul altuia, în scris, în cadrul unei probleme sau activități de interes comun • existența unor conexiuni sau potriviri = adecvări între unele elemente a două mulțimi, luate două câte două), *copilot*, *coreferat* (care nu este un referat întocmit în comun, ci un referat întocmit de un specialist neutru, exterior colectivului lucrării analizate, care prezintă referat).

contra- < 1. combatere, opunere, opoziție > *contraatac*, *contracandidat*, *contramanda* = *decomanda* a anula decizia de organizare a unui eveniment (spectacol, întâlnire etc.), adoptată anterior, *contraofensivă*, *contragreutate* (greutate balast care asigură echilibrul macaralelor și al altor dispozitive mecanice), *contrapiuliță* (piuliță care se strânge în sens opus față de cea alăturată, pentru asigurare contra deșurubării), *contrasens* (de circulație), *contradicție* (profundă și de durată, între două sau mai multe persoane, sisteme, legi, obiective, tendințe etc.) ≠ *contrazicere* (o persoană o contrazice pe alta în cadrul unei discuții, scrieri etc.), *contravântuiri* (garduri din lemn ce se pun lângă căi ferate, pentru a le feri de zăpada adusă de vânt); 2. < faptul de a corespunde, > *contrapartidă* (marfă sau serviciu livrate în schimbul altora), *contravaloare* (bani plătiți sau de plătit pentru o marfă sau un serviciu), *contramarcă*, *contrapunct* (muzică) – arta suprapunerii a două sau mai multe linii melodice simultane (punct contra punct); *contra-pagină* – pagina din stânga în raport cu cea din dreapta; eventual – pagina de pe verso (spate) în raport cu cea de pe față; *a contrasemna* – nu „a semna contra”, ci, dimpotrivă, a susține, a fi de acord (probabil că, pe vremuri, aceste semnături se puneau pe contra-pagină, de unde numele de contra-semnături), 3. < activitate interzisă, ilicită, ilegală >, *contravenție*, *contrafacere* (copiere și lansare neautorizată pe piață a unei soluții tehnice), *contrabandă* – activitate ilicită, ilegală, de comerț exterior (ilicită

pentru evaziune fiscală sau / și pentru trafic cu mărfuri interzise), realizată sistematic, de către bande organizate, contra cărora luptă organe specializate ale statelor; prefixul **contra-** s-a păstrat numai pentru activitatea combătută; *contravenție*, *contrafacere* (copiere și lansare neautorizată pe piață a unei soluții tehnice), *contrabandă* – activitate ilicită, ilegală, de comerț exterior (ilicită pentru evaziune fiscală sau / și pentru trafic cu mărfuri interzise), realizată sistematic, de către bande organizate, contra cărora luptă organe specializate ale statelor; prefixul *contra-* s-a păstrat numai pentru activitatea combătută 4. < adiacent, dar diferit >. V. și **anti-** >: *contraamiral* (grad militar premergător celui de amiral), *contramaistru* (similar), *contrabas* (instrument cu sunet mai jos decât vocea de bas), *contra-tenor* (voce bărbătească mai înaltă decât cea de tenor – vocea cântăreților castrați).

crono- < referitor la timp, la succesiunea în timp > *cronofag* activitate consumatoare de timp; *cronometru* ceas construit pentru a măsura, cu precizie de fracțiuni de secundă, intervalul între două momente de timp, în întreceri sportive, experimente fizice ș.a.; *ordine cronologică* (primele mențiuni dintr-o succesiune – cele mai vechi) / *invers cronologică* (primele mențiuni -- cele mai recente); *cronică* – document în care se consemnează evenimentele ce au avut loc în timp, în ordine cronologică; *boală cronică* – boală care durează mult timp, chiar tot timpul vieții

cvasi- < parțial, cam, aproape, aproximativ > *cvasiconfortabil*, *cvasiunanimitate*

D

de-, des-, dez-, di-, dis-, diz- 1. < negare, creare de antonime în sensuri de anulări, separări, abateri, extrageri, scoateri > *decomanda*, *desface*, *deschide* / *închide*, *dezagreabil*, *dezagrega*, *dezintegra*, *dezmembra*, *destupa* / *astupa*, *debloca* (a înlătura piedici fizice sau imateriale ce împiedicau schimbări, inovare sau alte procese) / *bloca*, *deconecta* = *debransa* / *conecta* = *bransa*, *despărți* / *reuni*, *devia*, *dezbină* (numai fig.), *incrimina*, at.: v. *discrimina*, la 2.), *dezinforma* (a prezenta informație falsă sau derutantă în context), *dezordine*, *dezonora*, *dezamorsa*, *dezorienta*, *dezlipi* / *lipi*, *dezosat*, *diform* (adj. cu formă alterată, disfuncțională, respingătoare) ≠ *amorf* (fără structură cristalină

internă v. **a-** dar: a *dEforma* vb.), *diferență*, *diferi*, *disconfort*, *discontinuu*, *disculpa* (a scoate din învinuire, / *inculpa* jur., similar cu *dezvinovăți* / *învinovăți*, cu *delimitarea* că *inculpa* / *dezincrimina* sunt operațiuni rezervate personalului judiciar competent (procurorii), în cadrul anchetelor, dar a *disculpa*, a *se disculpa* sunt termeni utilizabili în orice analize de serviciu; *disfuncțional* (alterează funcționalitatea), *diskinezie* (insuficientă mobilitate), *dispera* (a pierde speranța), *dispersa* (a împrăști), *dispreț* (fig., psih., nu este antonimul lui *preț*, pr., ec.), *disputa*, *distorsiune*, *distrage*, *distrofic*, *distruge* 2. < caracterizări intrinsec negative > *dezbina* (a provoca dușmănie, divergențe profunde într-o colectivitate sau între niște persoane), *dezgust*, *discrimina* (a crea condiții nejustificat inegale unor grupe de persoane, pe criterii ce nu țin de calitățile / defectele sau meritele / vinile lor); *diversiune*, *dezvolta*, *dezastru*, *dezolat* 3. < separări fără conotații negative > *disloca* nu doar a scoate dintr-un loc, ci a stabili un loc, de exemplu pentru o unitate militară), *discerne* (fig., a avea capacitatea de a sesiza diferențele între diferite cauze sau diferiți factori contradictorii ce determină o stare, nu este antonimul lui *cerne* prin sită, pr.), *discernământ* (a avea cunoștințele și abilitatea de a putea discerne), *discuta*, *disputa* (a discuta intens • a purta o dispută pe tema revendicării unor drepturi sau susținerii unor convingeri), *deduce* (logică, matem.: a ajunge până la rezultatul unui raționament • ec.: scăderea unor categorii de cheltuieli din totalul acestora), *dezice* (a nega sau a explica negarea unor afirmații anterioare, proprii sau ale unor apropiați), *descânta* (a evita efectul unor prevestiri rele), *desprinde*, *disjunge*, *disjuncție*, *disocia* (a descompune molecule, în mod reversibil, chim., • a delimita concepte, factori, cauze, apropiat de a *discerne*, v.), *distanță*, *distila*; 4. < definiții, delimitări, focalizări, direcționări; *defini*, *delimita* (o proprietate pe teren, sau o ideologie de alta, o poziție de alta într-o controversă), *determina* (nu este antonim la a *termina*, ci: a face ca cineva să adopte un anumit punct de vedere sau curs de acțiune, din convingere sau din obligație • a afla, prin metode obiective, valoarea unei mărimi sau cauza unei stări), *deveni*, *denumi*, *degusta* (a gusta în scop profesional, de evaluare, a nu se confunda cu *dezgusta* = a provoca sentimentul de gust prost, fig.) V. și **-miz**, **-mez**

demo- < despre populație, popor >: *democrație* – puterea în stat este exercitată de către reprezentanți aleși de către populație; *demografie* – cercetarea statistică a structurii și a evoluției populației; a nu se confunda cu *demo* pentru demonstrație a unui un produs (în special programe de calcul cu funcțiuni limitate sau fragmente de opere muzicale sau literare) destinat informării potențialilor clienți asupra produsului în ansamblul lui. În acest sens, cuvântul se utilizează în special independent, nu ca prefix: *demo*, subst.

dia- < străbateră prin > : *diapozitiv*, *diatermie* (încălzirea organelor interne prin curent electric ce străbate corpul), *diacronie* (continuitate în timp); și fig.: *diagnoză* (stabilirea unor cauze trecând prin ansamblului de simptome, *diametru*, *diagonală*, *diagnostic*; *dialog*, *diafragmă*, *diaspora*, *diaree*

E

e- < cu mijloace electronice, în – sau în conexiune cu -- sistemul INTERNET; prefixul se atașează, cu cratimă, la rădăcini în limba engleză >; *e-mail* poștă electronică, *e-commerce* comerț prin INTERNET, *e-learning*, *e-governance etc.*

echi- < egalitate între două sau mai multe elemente >: *echidistant*, *echilateral*, *echilibru*, *echitate*, *echivalent* (dar fără legătură cu *echitație* = călărie); triunghiul cu numai două laturi egale este isoscel. Comparație cu **izo-** (v.)

em-, en- < referitor la -- și determinant pentru – ansamblu: al lumii, al unei țări, al unui sistem sau proces, al organismului > *embargo*, *embolie*, *embrion*, *emergent*, *emfază*, *empatie*, *empiric*, *encefal*, *enciclică*, *enciclopedie*, *endemie*, *entropie*, *enzimă*

endo- / exo- < interior / extern, exterior > *-/endogen* -- fenomen provocat de factori interni sistemului considerat / *exogen* -- fenomen provocat de influențe exterioare; *endoscopie* – examen medical al interiorului tubului digestiv, *endocrine* – cu secreție internă

entero- similar cu **endo-** < intern, interior > *enterocolită* maladie internă a tubului digestiv

entomo- < privitor la insecte > *entomolog* specialist în studiul insectelor, *entomofag* viețuitoare care se hrănește cu insecte

epi- < peste, deasupra >: *epicentru* locul deasupra celui unde s-a produs cutremurul, *epidermă* stratul exterior al pielii; *epiteliu*; *epigon* urmaș, succesor lipsit de valoare, *epilog* text care concluzionează, încheie o operă literară, *epitaf* text (pe pietre funerare) care concluzionează, încheie o viață,

eso- < spre interior > *esofag* organul tubular prin care alimentele ajung din cavitatea bucală în stomac, *esoteric* destinat sau accesibil numai unor elite

eu- < ceva bun > *eubioză* – desfășurarea optimă a proceselor vieții, *eufemism* – cuvânt sau expresie care înlocuiește un cuvânt jignitor (dar a devenit o modă procedeu pervers: se spune un termen cu sens negativ, urmat de „pentru a folosi un eufemism”, adică „de fapt, este și mai rău”); *euforie* stare de bună dispoziție exagerată, nejustificată; stare de fericire, *eutanasi*e moarte ușoară, moarte provocată pentru a evita suferințe chinuitoare, în cazul unui stadiu avansat al unei maladii incurabile, *eutrofic* o bună stare a țesuturilor corpului

e-, eu-, eur-, euro- < instituții, activități, concepte ale Uniunii Europene >

F

filo- < iubitor de ceva, aderent (fig.), simpatizant, sprijinitor, favorabil > v. [pro-](#) (2)

fito-, phyto- < referitor la plante; pe bază de plante > măsuri de protecție *fitosanitară*

fungi-, mico-, myco- < referitor la ciuperci > *fungicid* utilizat pentru distrugerea ciupercilor parazitare; nici o legătură cu *fungibil* (jur.) – un obiect care poate fi înlocuit cu altul de același fel, în executarea unei obligații (Codul civil)

G

geronto- < referitor la bătrâni > *gerontocrație*, *gerontologie*

H

heli- < referitor la elicoptere > *heliport*, *helitransport*

helio- < referitor la soare > *heliomarin* tratament cu expunere la soare în mediu marin

hemi-, semi-, emi- < jumătate > pr. – cu delimitarea geometrică, spațială, a jumătății: *hemiplegie* -- paralizarea unei jumătăți a corpului, în lung:

stânga sau dreapta sau mâna dreaptă și piciorul stâng, sau invers; *heliciclu* (în arhitectură: o arcadă pe jumătate de cerc), *semiton* (în muzică: jumătate din intervalul de un ton între două sunete), *emisferă*; fig. incomplet, parțial: *semidoct* (incult, numai parțial școlit); categorie *semigrea* (în sport – greutate sub cea a categoriei grea, dar nu jumătate)

hemo- < referitor la sânge > : *hemogramă* document ce consemnează structura cantitativă a componentelor sângelui, *hemoragie* scurgere de sânge, *hemofilie* maladie congenitală constând în predispoziție la hemoragii

(h)etero- / **(h)omo-** < diferit, opus, complementar / de același fel > *heterosexual* / *homosexual*, *eterogen* / *omogen*, *heteroclit* (alcătuit din componente diferite, diverse; uneori – termenul sugerează o nuanță negativă) / monolit

hidro- < referitor la apă, la ape; ceva ce funcționează utilizând apa > *centrale hidroelectrice*, *buletin hidrologic*, *bazin hidrografic*, *hidroavion*

higro- < referitor la umiditate (ponderea cantității de apă conținută în diferite medii sau substanțe) > *higroscopicitate*, *umezeală*

hiper- < peste, dincolo de, exces / **hipo-** sub > ; *hiperbolă* (curbă plană definită ca loc geometric punctelor pentru care diferența distanțelor față de două puncte – focare -- este constantă • figură de stil constând în exagerarea unor dimensiuni, a efectului unui fapt, a importanței unui personaj etc./ *parabolă*; *hipo* / *hiperglicemie*, *hipo* / *hipertensiune*, *hipotermie*, *hipoacuzie*

hipo- v. **hiper-** 1, 2. **hipo-** 3: < cu referitor la cai > *hipodrom*

holo- < întreg, total > *holocaust* ardere totală (intenția de exterminare a populației evreiești din Germania nazistă și țările ocupate de acesta în al doilea război mondial • sacrificiu practicat în antichitate, la unele popoare); *hologramă* memorarea de informație în întreaga structură a suportului (inclusiv în adâncimea lui, prin utilizarea fenomenului de interferență)

homeo-, **homo-** / **al(l)o-** < la fel, similar / altfel, diferit > *homeostază* menținerea, în organismele vii, a unor valori constante ale unor mărimi (de ex., temperatura), prin efectul proceselor de energetice și informaționale interne, *homeopată* medicina ce privește organismul ca un întreg și tratează bolile prin administrarea de medicamente specifice în

cantități foarte mici, apte să provoace simptome similare la omul sănătos.

v. și **(h)etero-** / **(h)omo**

homi- < referitor la om > *homicid*

I

i- 1. < negare, prin încălcare, contrar; v. și **a-**, **ne-**, **anti-** > ; 2. numai la **in-**, **im-**: interior, spre interior, v. și **intro-** / **extra-** > 1 v. *negații*, 2. *imbrica*, *include*, *imposibil*, *închide*, *incrimina* / *dezincrimina* (de sub acuzație), *independent*, *indestructibil*, *indirect*, *indiferent*, *indiscutabil*, *indivizibil*, *induce* / *deduce*, *inepuizabil*, *introduce*, *infiltra*, *injecta*, *implicit* / *explicit*, *implozie* / *explozie*, *inspira* (la propriu, în procesul respirator; la figurat – a inspira cuiva, sau (muze), a inspira pe cineva, a fi inspirat sau a se inspira – în procesul creativ), *ilegal* (= *nelegal*), *imatur*, *incapabil*, *incert*, *incolor*, *inconfundabil*, *indecent*, *impenetrabil*, *intolerabil*, *imposibil*, *imbatabil*, *instabil*, *imbatabil* = de neînving, *imposibil*, *inutil* = *necesitar*, *nedeterminat*, *nepenetrabil*, *neterminat*, *nevandabil*, *neverosimil*. Uneori: *anti-*: *antipatic* / *simpatice*, *antidot*, *antitanc*, *antiaerian*, *antitalent* nu semnifică opunere talentului, ci absența acestuia. *abate*, *ilegal*, *ilegalitate*, *ilizibil*, *nelegal*, *nelegat*, *imatur*, *incapabil*, *incert* (un eveniment), *nesigur* (un decident aflat în dubiu), *incolor*, *inconfundabil* (numai în sens superlativ pozitiv: vocea, o trăsătură de stil etc. a unei mari personalități de notorietate), *imatur*, *imobil*, (At.: *impertinent* = obraznic, sfidător, nu este antonim la *pertinent*, care semnifică adecvare la subiectul analizat și totodată bine analizat, argumentat, fundamentat), *improbabil*, (Atenție!: *impropriu* = nepotrivit = inadecvat, nu este antonim la *propriu*, care indică apartenență, proprietate fig., specificitate), *imprudent*, *impur*, *imponderabil*, *imposibil*, *inadecvat*, *inamovibil*, *incalificabil* (numai conotația negativă: *incalificabil* de rău, *incapabil*, *incarna*, *incert*, *incolor* / *colorat*, *incompatibil*, *inconsistent*, *incoruptibil*, *indecent*, *indecis* = *nehotărât*, *indispoziție* (stare sufletească proastă, dar și stare fizică proastă, senzație de boală, deranjament), *individ*, *indivizibil*, *ineficient*, *inestetic*, *infini*, *inodor* (absența oricărui miros, v. **a-**) / cu miros plăcut / neplăcut sau bine / rău mirositor, *insensibil*, *insipid* (absența gustului) / gustos numai pentru gust

bun, *interminabil, invizibil, iremediabil, irecuperabil, irespirabil, iresponsabil*; Excepție: păstrează semnificația: *continuu, incontinuu*

infra- / ultra-: < sub, mai mic decât / peste, mai mare decât >
inframicrobiologie (virusologie; în ultimul timp, pentru *inframicro* se folosește prefixul **nano-**, v.), *infraroșii / ultraviolete, ultranaționalist, ultrascurte, infrasunete / ultrasunete*

inter-. între-: <1. situat în intervalul de timp sau spațiu între două entități;
> 1. *întrefier* (între stator și, după caz, rotorul mașinilor electrice sau armătura mobilă a unor aparate electrice), *interstițiu* (în anumite dispozitive mecanice), 2. referitor la conexiuni între două sau mai multe entități *internațional, interstatal, inter-regional, intercostal, interdisciplinar, intermedia, intermediar, intermezzo, intersectorial, inter-arme, inter-ramuri, inter-etnic, interbelic, interstițiu, interzice, interpreta, întrevedea, întrevedere, întrețese, întreține, întreprinde, întreprindere, intermediere, (atenție!: interconexiune este pleonasm)*

intra-, intro- / extra-, extro-: < 1. înăuntru / în afară; 2. pentru extra – sensul pozitiv, favorabil: extraordinar > 1. *intramuscular / intravenos, intra muros / extra muros, intranet* (rețea internet dedicată, cu informații de interes pentru interiorul întreprinderii și cu acces numai pentru salariații autorizați), *intravilan / extravilan, teritorial / extrateritorial (intrateritorial), extrauterin, introvertit / extrovertit, introduce / extrage, extravagant, 2. calitate extra*

izo-, iso- < egalitate > *izobară* pe hartă, curbă de egală presiune atmosferică, *izotermă*, pe hartă - curbă de egală temperatură • vehicul care asigură menținerea, în interior, a unei temperaturi constante sub zero grade C, pentru transportul unor produse alimentare perisabile, *isoscel* triunghi cu două laturi egale

M

mega- multiplu 10^6 ; *MW* megawați, *Mt* megatone, *MΩ* megohmi. fig.: *megastar* un artist de mare popularitate, în muzica ușoară, *megacolon*, *megaesofag* med: un organ hipertrofiat, supradimensionat, *megalitice* ist. anumite monumente antice sau preistorice realizate din blocuri mari de piatră V. si [Multipli](#)

melo- < referitor la muzică, în special – cea cultă > *melodie, meloman, meloterapie*

meta- < între, printre, dincolo de, mai târziu > *metafizică* problemele care se tratează după cele de fizică (în scrierile lui Aristotel: problemele spiritualității, rațiunii; în filozofia marxistă termenul era impropriu utilizat ca antinom al metodei dialectice)

micro- submultiplul 10^{-6} al metrului > *micron* -- a milioana parte din metru, *microtehnologie* – tehnologie care realizează și utilizează componente cu dimensiuni de ordinul micronului

multi- v. și **poli-**, **pluri-** antonim la singular, singular, unitar

N

nano- < submultiplul 10^{-9} al metrului >; *nanotehnologie* – tehnologie care realizează și utilizează componente cu dimensiuni de ordinul de mărime respectiv Echivalent cu **inframicro-**.

ne- < negare, sub orice aspect; v. și **a-**, **i-**, **anti-**, **non-**, > *nearabil, nebun, neclar, neconcludent, necorespunzător, nedecis* (și *indecis, nehotărât*, cu nuanța: *nedecis, indecis* într-o problemă dată, *nehotărât* – trăsătură de caracter în general), *nedeterminat, nepotabilă, nefiresc, nenecesar, nenormal* (și *anormal*), *neprofitabil, nerealist, neregulat, neserios, nesfârșit, nesigur, nesperat* (un succes realizat, o reușită obținută, deși fusese de probabilitate redusă) ≠ *disperat* (o persoană aflat într-o stare psihică de pesimism extrem, un gest care trădează o astfel de stare de spirit), *neterminat, nevandabil, neverosimil, neviabil*

neo-, novo- < nou / **paleo-**, v. > *neoclasic, neolitic, neoliberalism, neoplasm* (= cancer -- se generează multe celule noi), *neofit, neologism*

non- < negare v. și **a-**, **i-**, **anti-**, **ne-**, utilizat în special pentru formarea de antonime > *nonconformist, non-stop, nonvaloare*

O

o-, **ob-** < *opunere* >, *opозиție, oblitera, observa, obstrucție, obtura, obține, ocluzie, ocult, ofensiv / defensiv, omorî / învia*

oligo- < puțin, în cantitate mică > *oligoelement, oligofren, oligarhie, oligopol*, dar medicina care utilizează medicamente specifice în cantități foarte mici este *homeopată*

omni- < referitor la tot, la totalitate, cu nuanța de diversitate > *omnivor, omniprezent, omnipotent* (dar: *atoateștiutor*); *opera omnia*. v. și **pan-**

orto- < drept > *ortodox, ortogonal, adj.* (Despre figuri geometrice) care formează unghiuri drepte..., (Într-un sistem de funcții reale): integrala produsului între oricare două funcții este zero (pentru că, din cauza perpendicularității, proiecția uneia pe cealaltă este zero); (doi vectori): au produsul egal cu zero

P

paleo- < foarte vechi, din vechime -- antichitate sau preistorie >: *paleolitic, paleontologie, paleografie* (scrierea în vechime),

pan- < referitor la un tot, cu nuanța de dimensiune a cuprinderii v. și **omni-** > *paneuropean, panslavism, pandemie* (epidemie mondială); *panaceu*.

para- < 1. similar dar nu identic cu, contrar, alături de, pe lângă > *paramilitar* – organizare nemilitară, dar cu forță și activitate similare cu cele militare <. 2. care apără, parează *parasol, parașută, paratrăsnet, paravânturi, parazăpezi, paravan*, < 3. tare, puternic > - *paradigmă* totalitatea formelor flexionare ale unui cuvânt • set de asumții de fond, concepte, proceduri, rezultate într-o operă științifică, învățătură, model de urmat (înv), *paradox* enunț demonstrabil care contravine unor adevăruri recunoscute • enunț în sine contradictoriu; *parabolă* curbă plană definită ca loc geometric al punctelor de egală distanță față de un punct – focar – și de o dreaptă – directoare • povestire alegorică religioasă, moralizatoare prin comparațiile ce rezultă

pato- < referitor la boli, de natura unei boli, cauză sau efect al unei boli > *patogen, patologic, morbid, maladiv*

pen- aproximativ, aproape (fig.), v. și **qvasi-** penultim, peninsulă

per- < 1. prin, cu nuanța: intrinsec, esențial, 2. mai mult decât de obicei (chim), 3. raportat la o unitate de măsurat > 1. *perfect, permanent, peremptoriu* (un adevăr general acceptat și cunoscut, care nu poate fi pus la îndoială), *perpendicular, perspectivă, persuada, persistent*, 2. *peroxid, permanganat*, 3. *per loc(uito)*

peri- < 1. apropiere, care este apropiat, care apropie, 2. în jurul, la margine, 3. ocolit > 1. *periheliu, periscop*; 2. *perimetru, periferie*, adj. *periferic*; 3. ocolit *perifrază*, adj. *perifrastic*

petro- < 1. referitor la petrol, 2. referitor la roci > 1. *petrodolari, petrolier, 2. petrografie*

pluri- v. **multi-**, **poli-** V. si [Multipli](#)

poli- v. **multi-**, **pluri-** V. si [Multipli](#)

Fără precizarea numărului: **poli-**, **pluri-**: *politehnic, polifloră, poliloghie* (multe vorbe = vorbărie; deși varianta greșită polologhie este foarte răspândită), *pluridisciplinar, pluripartitism*; **multi-** mulți; aparent, poli- și multi- sunt echivalente; totuși, pluri- este utilizabil oriunde este valabil pluralul, de la 2 inclusiv în sus, în timp ce multi- semnifică mulți, deci – de la un număr semnificativ, cel puțin câțiva, în sus: *multicolor = policrom, multilateral, multimedia, multinațional, multipol*

internațional: mediul internațional cuprinde ansamblul statelor sau cel puțin un număr semnificativ de state. Dimpotrivă, o sesiune de comunicări științifice este cu participare internațională dacă în program figurează fie și numai câteva comunicări din străinătate. *Multinațional*

v. și [inter-](#);

pluralism, pluridisciplinar, pluripartitism, plurivalent

policlinică, polifloră, poligrafie, poliloghie, polimer, polinom, politehnic, polivalent

post- < după (numai în timp, ulterior) > (mai puțin utilizat decât antonimul [ante-](#) (v.): *postbelic, post-decembrist, post-calcul, post-factum, analiză ex-post, post-meridian (p.m. , intervalul orar 12-24), curs post-universitar, stare post-operatorie; P.S. (Post scriptum)* după semnătură

pre- < înainte de > (v. și [ante-](#)): *preambul, preliminar, prevedere reglementare dintr-un act (lege, standard etc.), având în vedere fondul, conținutul reglementării, altminteri este articol, alineat etc.* • luarea de măsuri pentru a evita consecințe negative ale unor posibile fapte, procese sau evenimente viitoare, *precauție, preface* a transforma (în mod profund) = *prelucrarea* unor materii prime (țigăi, lemn etc.), termen adoptat și pentru *prelucrarea* informației, sinonim cu procesarea sau tratarea informației; tratarea unei materii prime sau prelucrate, sau a unor piese finite, poate avea un caracter mai limitat decât *prelucrarea* sau procesarea: tratarea termică, ignifugarea (impregnare sau acoperire cu substanțe care împiedică aprinderea), • *a se preface* (reflexiv) a simula, a prezenta un sentiment sau o stare de bine sau de rău neadevărate;

prescripție – reglementare (izolată sau document întreg, cu ansamblu de reglementări referitoare la o anumită problemă), din anumite domenii, în special – tehnice; a nu se confunda cu *prescriere*, care este încetarea efectului punitiv al unei legi, la un anumit timp după săvârșirea faptei; *prezida, președinte, previziune* (construirea unor imagini posibile ale viitorului, de ansamblu sau cu privire la anumită problemă), *prezice* (determinare sau formularea de ipoteze privind stări sau valori viitoare probabile), *prezumție* criteriu de principiu adoptat pentru analiză, în absența informației privind stările reale), *pregăti, prestabili*, (punct de vedere) *preconceput, presupune, preaviz, precedent, preliminar, premisă* (ipoteză de lucru privind starea inițială sau / și ambientul, criteriu de principiu de la care pornește construirea unor scenarii), *prenupțial, premoniție, prevede* (construirea unei imagini probabile a viitorului, de ansamblu sau cu privire la anumită problemă), *previzibil, preconiza* a intenționa, a considera oportun să se realizeze o anumită acțiune, soluție sau decizie, *preface, preda / prelua* un obiect, o activitate, o persoană, o obligație < schimb reglementat al unor obiecte sau hârtii de valoare, pe bani (valută), *preschimba*

pro- < 1. referitor la viitor : *prospectivă*: *prospectare* (investigarea pieței), *prospect* (document de informare a posibililor clienți asupra unui produs sau serviciu), *provizoriu, pronostic* (la pariuri), *prognostic* (la deznodământul unei maladii); *prognoza* (în meteorologie, hidrologie, ecologie, economie, sociologie), *proiect, provizie, prospectiv*; < 2. *aderent, pentru*, similar cu **filo-** (v.) > : *proamerican, filosemit*. Termenii cu prefix **pro-** și **filo-** sunt echivalenți; totuși, cutuma a consacrat unele variante: se poate spune și *proamerican*, și *filoamerican*, dar numai *profascist (filofascist)* , numai *filosemit (prosemit)* < 3 consolidarea conceptului. relații comparative speciale (de origine istorică) > *protecție, protector, provincie, provincia. propaga, propăși, promite, proteză, prolog, propune, prosperitate, promovare* acțiuni de informare, sensibilizare, pregătire de condiții financiare și organizaționale pentru a pregăti penetrarea pe piață, cât mai rapidă și în cantități optime, a unor produse sau servicii noi • numirea cuiva într-o funcție superioară • obținerea, de către un student sau elev, a unor note de trecere la toate

examele obligatorii pentru anul școlar curent, *promoție* (ansamblul, dintr-un an, al absolvenților unei unități de învățământ, sau al unui ansamblu de astfel de unități), *promotor* (inițiator, animator, sprijinitor important al unei acțiuni sau activități, *protagonist* (persoană care joacă un rol central într-un spectacol, p. ext. – într-o activitate socială publică), *procuror* magistrat care inițiază și pregătește acțiunile în justiție, în interesul statului, *protest* afirmare publică oficială a dezacordului față de o decizie sau activitate, considerată nejustă sau dăunătoare, < 4 *Prorector*, *prodecan* lucrează pentru rector și decan, ca locuitori ai acestora >

proto- < prim într-o evoluție, primar, rudimentar > *protocol* ansamblul formelor și al regulilor folosite în relațiile dintre state, dintre organele superioare ale statelor sau în activitatea proprie a acestora, a unor organizații elitiste • denumire dată unor documente care consemnează oficial rezultatele unor activități comune, *protopop*, preot cu atribuții de inspector, *protoplasmă* substanță constituantă a celulei vii, *protostea*, *prototip*

pseudo- < fals, neveritabil, surogat > proces *pseudoaleatoriu* proces determinist, riguros și nelimitat repetabil, dar care prezintă anumite caracteristici de aleatoriu: statistici, probabilități, *pseudocultură*, *pseudodemocrație*, *pseudonim*, *pseudoproblemă*, *pseudoștiințific*

psi-, psiho- < referitor la psihic, la suflet, la conștiință > *psihologie*, *psihopatologie*

psihro- < referitor la ceva rece – mediu de existență a unor organisme, metodă de măsurare > *psihrometru* măsurarea umidității cu două termometre, unul uscat și unul umed

quasi- v. [cvasi-](#)

R

radio- < 1. referitor la unde hertziene > 1. *radiodifuziune*, *radiofonie*, *radiolocație*, *radiotelefon*, < 2. referitor la radiații > *radioterapie*, *radioscopie*, *radiografie* (acest termen – și în sens figurat: *radiografia* unei activități, a unei societăți etc. cu semnificația de analiză pătrunzătoare și bazată pe date obiective)

rău- / **bine-** <v. [bine-](#) >

răs-, răz- < superlativ, dincolo de (colocv.) > *răzbătător, răsclocit, răscopt, răs-cunoscut, răsfoi, răsplată; răsalaltăieri, răspoimăine, răsturna*

re- < 1. începerea din nou a unor activități care au fost temporar întrerupte (fabricația /unui produs, spectacole, cursuri etc.); *recupera, reface, rediscuta, reîncepe, reinvesti, relua* (fără a implica vreo „luare”), *restitui, restrânge, reveni, reexporta*: a exporta produse de import, fără să li se fi adăugat valoare, *recreație* (a capacității de a învăța – pauza între două ore de școală succesive, în învățământul preuniversitar 2. încetarea ocupării unei înalte funcții publice *rechemare* decizia de încheiere a mandatului unui diplomat într-o anumită țară sau organizație internațională; *revocare* a unui ministru sau alt demnitar, < 3 reciclare > *regenerabil, recuperabil, refacere, refolosibil, reînoibil, relansare*; <. 4 structuri (*repartizare a suprafețelor arabile pe soiuri, a alegătorilor pe grupe de vârstă*)

retro- < înapoi:, în timp sau în spațiu > *retroactiv, retrocedare, retrograd, retrospectivă / prospectivă* (v. **pro-**), *retrovizor*. *Retroversiunea* este orice traducere din limba maternă într-o limbă străină (nu traducerea traducerii!).

S

sin-, sim- < 1. reunire, acțiune comună, concomitentă, după caz – cu interacțiunea componentelor, 2. reflexivitate > dispariția unei vocale sau a unei silabe din structura unui cuvânt (lingv.) ; *sinucidere = suicid* (livr., j, .)(a nu se presupune ~~uciderea suinelor = porcinelor~~), *sinucigaș sintagmă* (unitate formată dintr-un grup stabil de două sau mai multe cuvinte între care există raporturi de subordonare, ex. cădere de tensiune), *sintaxă* (parte a gramaticii care studiază regulile de îmbinare a cuvintelor în propoziții și a propozițiilor în fraze; definiții similare în stilistică, logică, informatică), *sinergie* (fiziol. asocierea mai multor organe sau țesuturi pentru îndeplinirea unor funcțiuni ale organismului; ec. obținerea, prin fuziunea sau conlucrarea unor componente, a unei performanțe a unui sistem, superioare față de suma care s-ar fi obținut prin funcționarea izolată a componentelor), *sincretism* (contopire a unor componente aparținând unor arte, doctrine, religii diferite), *sincroniza* (a face ca sau mai multe activități, procese, să se desfășoare în același timp

sau cu aceleași viteze), *sinonim*, *sinagogă* (se adună credincioșii la un loc), *sinteză* (rezultat necontradictoriu obținut prin discutarea argumentelor ce susțin teza și antiteza • text concis, întocmit după criteriul accesibilității pentru decidenți sau alți factori care trebuie să perceapă problemele care se pun, consecințele etc. • ramură a chimiei, în care produsele se obțin prin sinteza chimică a componentelor), *simbioză*, *simetric*, *simfonie*, *simpatie*, *sinoptic* (reunire într-o privire), *sincopă* (pierdere bruscă a cunoștinței (med.)), procedeu componistic, având ca rezultat deplasarea accentelor de pe timpii tari (muz.)

sine- < fără > *sinecură* un venit individual periodic sigur, făcând existența fără grijă

sino- < referitor la China > relații *sino-americe*

sub- / **supra-** v. < 1. inferior în ierarhie sau în structură, 2. adiacent geografic, 3. specificare a poziției relative, 4. inferior calitativ, 5. parte, fragment dintr-o parte mai mare, 6. insuficiență (sub necesar), 7. produs obținut ca deșeu în procesul de realizare a altui produs, 8. mai jos, pe aceeași pagină, 9. suport > 1. *subdiviziune*, *subprefect*, *subofițer*, *subdirector*, *subinginer*, *subcontractant*, *subproiectant* = proiectant de specialitate, *subchiriaș*, *subcontractor*, 2. *subtropical*, *subecuatorial*, *subcarpatic* (dar și *prealpin*), 3. *submarin*, *subteran* / *supra...*; 4.: *suburban* (la propriu, la figurat; dar și *preorășenesc* – numai pr.), 5. *subtotal*, 6. *subnutrit*; *subdimensionat*, *subestimat*, *subdezvoltat*; 7. *subprodus*; 8. *subscris*, *subsemnatul*, *subsol*, 9. *subvenție*

supra-, **super-** < 1. superior în ierarhie sau în structură, 2. specificare a poziției relative, 3. excedent cantitativ > 4. 1. *supraordonat*, *supraveghetor*, *supraviețuitor*, *superviza*, 2. *suprateran*, *suprapus*, 3. *supradimensionat*, *supraestimat*, *supradotat*, *suprapopulat*, *superfinisat*, *superlativ*. *superficial* (pr. și fig.)

stră- < accent > *străbate*, *străbunic*, *strădanie*, *strănepot*, *străpunge*, *străvechi*, *străveziu*

T

tele- < la distanță > *telecomandă*, *telemăsură*, *televiziune*

trans- < 1. dintr-un loc în altul, dintr-un sistem în altul, 2. traversând, 3. dincolo de, 4 trecând prin >: 1. *transporta, transvaza* 2. *transpune, transdisciplinar* (dintr-o disciplină într-alta, rezultatele dintr-o disciplină sunt preluate și dezvoltate de către alta), *transfer, transfug, transfuzie*, 3. *transfăgărășan, transsiberian, transsaharian, transatlantic*; 4. *Transilvania, Transnistria*, 5. *transparent, translucid* (nimic comun cu *lucid!*; la *transparent* prin material se vede forma, aparența, în timp ce la *translucid* se vede numai lumina, nu și forma.

Prefixe, după semnificație

Semnificație	Prefix	Exemplu
Negare	a- an- (1)	<i>asimetrie</i> <i>anorganic</i>
Afinitate	a- an- (2)	<i>atracție</i>
Apariție	a- an- (3)	<i>aparență</i>
Renunțare	ab- (1)	<i>abrogare</i>
Absorbție	ab- (2)	<i>absorbție</i>
Extragere	abs-	<i>abstracție</i>
Adăugare	ad-	<i>adnotare</i>
Diferit	al(l)o-	<i>alofon</i>
Conferă importanță	am-	<i>amplasament</i>
Amândoi	ambi-	<i>ambivalent</i>
Înainte de (în timp sau spațiu)	ante- avan(t)	<i>anterior</i> <i>avanpremieră</i>
Combatere	anti-	<i>antirabic</i>
(Continuare)		
Semnificație	Prefix	Exemplu
Schimbare	anto-	<i>antonim</i>
Conferă importanță, metodă	antre-	<i>antrepriză</i>
Referitor la om	antropo-	<i>antropologie</i>
Maxim, în ierarhia nobiliară și clericală	arhi-	<i>arhiepiscop</i>
Ref. la transport auto	auto- (1)	<i>automobil</i>
Automat	auto- (2)	<i>automat</i>
Independență	auto- (3)	<i>autonomie</i>
Reflexivitate	auto- (4)	<i>autosesizare</i>
Bine	referință axiologică	<i>binevoitor</i>
Referire la procese biologice	bio-	<i>biotehnologie</i>

Poziționare, relație	centri-	<i>centrifug</i>
Referire la un cerc	circum-	<i>circumstanță</i>
Împreună	co- con-	<i>coopera, conjuga</i>
Opunere	contra- (1)	<i>contracandidat</i>
Corespundere	contra- (2)	<i>contravaloare</i>
Activitate ilicită	contra- (3)	<i>contrafacere</i>
Adiacent, dar diferit	contra- (4)	<i>contraamiral</i>
Referitor la timp,	crono-	<i>cronică</i>
Aproximativ	cvasi-	<i>cvasiconfortabil</i>
Anulări, separări	de- dis- (1)	<i>desface, disjunge</i>
Intrinsec negativ	de- dis- (2)	<i>dezgust, dispreț</i>
Separări	de- dis- (3)	<i>departaja, discerne</i>
Definiri	de- (4)	<i>delimita</i>
Referitor la populație	demo-	<i>demografie</i>
Străbatere prin	dia-	<i>diagonală</i>
Categorii largi de activități prin internet	e- (1)	<i>e-commerce</i>
Exterior, spre exterior	e- (2)	<i>emigra</i>
Egalitate între componente	echi-	<i>echidistant</i>
Referitor la – și determinant pentru – un ansamblu important	em-, en-	<i>emfază, enciclopedie</i>
Intern, interior	endo-	<i>endogen</i>
Intern, interior	entero-	<i>enterocolită</i>
Referitor la insecte	entomo-	<i>entomol</i>
Extern, exterior	exo-	<i>exogen</i>
Peste, deasupra	epi-	<i>epicentru</i>
Spre interior	eso-	<i>esofag</i>
Ceva bun	eu-	<i>euforie</i>
Referitor la Uniunea Europeană	eu-, eur-	<i>EU</i>

Din interior spre exterior	ex- exo- extra- extro-	<i>exporta, exogen, extravilan, extrovertit</i>
Iubitor de ceva, simpatizant, sprijinitor	filo- -fil	<i>Filoamerican, columbofil</i>
Referitor la plante	fito- phyto-	<i>fitosanitar</i>
Referitor la ciuperci	fungi- mico- myco-	<i>fungicid, micoză</i>
Referitor la bătrâni	geronto-	<i>gerontologie</i>
Referitor la elicoptere	heli-	<i>heliport</i>
Referitor la soare	helio-	<i>heliomarin</i>
Jumătate	hemi-, semi-, emi-	<i>emisferă, semilună</i>
Referitor la sânge	hemo-	<i>hemoragie</i>
Diferit, opus, complementar	(h)etero-	<i>eterogen</i>
Referitor la apă, la ape	hidro-	<i>hidrografic</i>
Referitor la umiditate	higro-	<i>higroscopicitate</i>
Peste, dincolo de, exces	hiper-	<i>hipertensiune (arterială)</i>
Sub	hipo- (1)	<i>hipocalcemie</i>
Referitor la cai	hipo- (2)	<i>hipodrom</i>
Întreg, total	holo-	<i>hologramă</i>
De același fel	(h)omo-	<i>omogen</i>
Negare prin încălcare, Contrar	i- im- in- (1)	<i>irațional, imposibil, inadmisibil</i>
interior, spre interior	im- in- intra- intro- (2)	<i>implozie, internă, introvertit, introvert</i>
Sub, mai mic decât	infra-	<i>infraroșii</i>
Situat (n (timp sau spațiu) între două entități	inter- între- (1)	<i>intermediar, întrefier</i>
Cu mai multe entități	inter- între- (2)	<i>internațional,</i>
Referitor la conexiuni (...)	inter- între- (3)	<i>întreprindere</i>
Referitor la relații între entități	inter- între- (4)	<i>interpret, întrevedere interconexiune, întrevedere</i>

Egalitate	iso-, izo-	<i>isoscel, izotermă</i>
Multiplul 10 ⁶ . Fig.: ceva foarte mare	mega-	<i>megalitice</i>
micro- submultiplul 10 ⁻⁶ al metrului = <i>micron</i>	micro-	<i>microtehnologie</i>
nano- submultiplul 10 ⁻⁹ al metrului. Echivalent cu Inframicro	nano-	<i>nanotehnologie</i>
Negare, sub orice aspect	ne-	<i>nehotărât</i>
Nou	neo- novo-	<i>neologism</i>
Negare	non-	<i>non-valoare</i>
Opunere	o- ob-	<i>opoziție, obstrucție</i>
Puțin, în cantitate mică	olig(o)-	<i>oligoelemente, oligarhie</i>
Referitor la totalitate, cu nuanța de diversitate	omni-	<i>omniprezent</i>
Drept	orto-	<i>ortogonal</i>
Foarte vechi, din vechime	paleo-	<i>paleolitic</i>
Referitor la un tot, cu nuanța de dimensiune a cuprinderii	pan-	<i>panaceu</i>
Referitor la boli	pato-	<i>patogen</i>
Prin, cu nuanța: intrinsec, esențial	per-	<i>perspectivă</i>
Apropiere, în jurul, la margine ocolit	peri- (1) peri- (2) peri- (3)	<i>periheliu</i> <i>perimetru</i> <i>perifrastic</i>
Referitor la petrol	petro- (1)	<i>petrodolari</i>

Referitor la roci	petro- (2)	<i>petrografie</i>
După (numai în timp, ulterior)	post-	<i>postcalcul</i>
Înainte de (mai ales în timp, anterior)	pre-	<i>preliminar</i>
Referitor la viitor	pro- (1)	<i>prognoză</i>
Susținător, pentru	pro- (2)	<i>proamerican</i>
Consolidare	pro- (3)	<i>producere</i>
Locțiitor	pro- (4)	<i>prorector</i>
Primul dintr-o evoluție, rudimentar	proto-	<i>prototip</i>
Fals, neveritabil, surogat	pseudo-	<i>pseudostiințific</i>
Referitor la psihic, la suflet, la conștiință	psiho-	<i>psihologie</i>
Referitor la ceva rece	psihro-	<i>psihrometru</i>
Referitor la unde hertziene	radio- (1)	<i>radiodifuziune</i>
Referitor la radiații	radio- (2)	<i>radioterapie</i>
Superlativ, dincolo de	răs- răz-	<i>răspoimâine, răzbuna</i>
Reînceperea unor activități	re- (1)	<i>reluare</i>
Încetarea mandatului unui demnitar	re- (2)	<i>revocare</i>
Reciclare	re- (3)	<i>reînnoibile</i>
Repartizare în structuri	re- (4)	<i>populația pe vârste</i>
Înapoi	retro-	<i>retrocedare</i>
Acțiune comună, concomitentă	sim- sin-	<i>simfonie, sincron</i>
Inferior ierarhic, structural	sub- (1)	<i>subcontractant</i>
Adiacent geografic	sub- (2)	<i>subtropical</i>
Poziția relativă	sub- (3)	<i>subteran</i>
Inferior calitativ	sub- (4)	<i>suburban</i>
	sub- (5)	<i>subansamblu</i>

Parte, fragment din ceva Insuficiență (sub necesar) Produs obținut ca deșeu la realizarea altui produs Mai jos, pe aceeași pagină Suport	sub- (6) sub- (7) sub- (8) sub- (9)	<i>subestimat</i> <i>subprodus</i> <i>subsemnatul</i> <i>subvenție</i> <i>subsol (nota de subsol)</i>
Superior ierarhic, structural Poziția relativă Excedent cantitativ Superior calitativ	supra- super- (1) supra- super- (2) supra- super- (3) super- (4)	<i>supraordonat, superviza</i> <i>suprateran, superpoziție</i> <i>supraestima=superevalua</i> <i>superlativ</i>
Accentuare	stră- -ace caracteristici dure ale personalității <i>eficace, perspicace,</i> <i>rapace, tenace</i> -aie proces spontan intens și care implică resurse importante (colocv.) <i>apăraie,</i> <i>droaie,</i>	<i>străvechi</i>
La distanță	tele-	<i>televiziune</i>
Dintr-un loc sau sistem într-altul Traversând Dincolo de Trecând prin	trans- (1) trans- (2) trans- (3) trans- (4)	<i>transporta</i> <i>transatlantic</i> <i>Transilvania</i> <i>transparent</i>

Despre multipli

mono-, uni-: *monocolor, monomotor, monarhie* termenul de *monarh* este rezervat numai pentru sfera regalității, a conducerii la nivel de stat de către un suveran stabilit pe baze ereditare și cu mandat, în principiu, pe viață, *monocristal, monovalent, monoteism, unilateral, unicameral, uninominal, unitar, univers, univoc*, dar și **sol-:** *solo* care cântă singur, fără acompaniament, *solist care cântă o partitură proprie, acompaniat de cor sau / și de orchestră;*

bi-, di- *biped, bilobat, bioxid* de carbon (aceiași cu *dioxid* de carbon, ca neologism recent), *bicicletă, bilateral, distih, diadă; dihotomie, duo, duet,*

tri- *tripied, trifoi, tripleți, triadă, triunghi*, prăjitura *trigon* și pălăria militară din urmă cu 2-4 secole *tricorn*; *terț* – o a treia parte față de cele două ale unei înțelegeri; , *terțiar* – eră geologică, *terță* – interval sonor în muzică; *trio,*

cvadri-, tetra-: *cvadrimotor, cvadrigă* (șaretă ornamentală trasă de patru cai), *tetraedru, tetralogie, tetravalent*, dar și: *cuaternar* – eră geologică, *patruped, patrulater, Cadrilater* (teritoriul din Sudul Dobrogei, trecut în 1940 de la România la Bulgaria); *catren* (strofă din 4 versuri), *cvartă, cvartet,*

penta-: *pentagon, pentatlon, cvintă, cvintet* în muzică;

hexa-, sex-, sexa-: *hexagon, sextupli, sexagenar;*

septen- *septentrional* (nordic, cele 7 stele ale constelației Carul Mic), dar: *septuagenar*; **octo-:** *octopod, octogenar, octavă* și *octet* în muzică;

deca-: *decalog, decadă; dodeca-* *dodecalog;*

miria- mii: *miriapod* (exagerare, nu are o mie de picioare); *miriadă* s.f., mulțime cu foarte multe componente; erele geologice și sectoarele economiei: *primar, secundar, terțiar, cuaternar*; există și: *binar, ternar* v. și **[multi-](#), [poli-](#), [pluri-](#), [mega-](#)**

Negații, inversare sens, contrazicere

a- *abate, afon, amoral, amorf (fără formă), anormal, ateu, atrofiat / hipertrofiat*

an- *anhidru, anorganic / organic, anonim / notoriu* (numai cu referire la o persoană)

de- *demonta, denivela, deteriora*

des- *descompune, desface,*

dis- *disfuncțional, dispune, distorsiune, distrage, distruge*

extra- *(în afară) extraordinar, extrateritorial / teritorial*

i- *ilegal (= nelegal) / legal, ilegalitate, ilizibil / lizibil, imaterial / material, imatur / matur, imoral / moral*

im- *imbatabil, impenetrabil, imperceptibil / perceptibil, imperfect / perfect, imperfectiune / perfectiune, impertinent (= obraznic, nepoliticos)*

Atenție!: *Pertinent* (= un text, o explicație, o argumentare la obiect și corecte) nu este antonimul lui *impertinent*!

imponderabilitate, imposibil, impredictibil, imprevizibil, impropriu (inadecvat, nepotrivit – Atenție! Fără legătură cu propriu sau proprietate!), impune, impunitate, impur

in- *inacceptabil = de neacceptat = intolerabil = de netolerat, inamovibil, inadmisibil, dar: neadmis și de neadmis, incalificabil (apreciere foarte proastă), incapabil, incasabil, incert, incolor, incompatibil, incomplet, inconfundabil, incoruptibil, incredibil = de necrezut, indecent, indivizibil, inefabil (care nu poate fi exprimat suficient prin cuvinte), ineficient, inepuizabil, infinit, injust, inodor, inoxidabil, insatisfacție (dar nesatisfăcut), insensibil, inseparabil, insesizabil, insipid, instabil, insuportabil = de nesuportat, intact, interminabil (care nu se mai termină, dar neterminat – care nu este terminat încă), intolerabil = de netolerat, inutil = nefolositor, invalid / valid, invalida / valida, invincibil = de neînving, invizibil / vizibil*

mes-, mez-, miz- *mezalianță*

ne- *necombustibil, nelegal, necomestibil, necorespunzător, neclar, necompetitiv, neconcludent, necondiționat, neconformitate,*

neconstituțional, neconvingător, nedespărțiți, nedeterminat, nedisciplinat, nedormit, ne-elegant, nefinisat, neînțelegere, neînțeleș, neînvins, nejustificat, neliniștit, neluminat, nenecesar, neplăcut, nepotabil, neprofitabil, neprotejat, nerealist, nerealizabil, nerecomandabil, neregenerabil, nesatisfăcut (dar: insatisfacție), neserios, nespecific, nestaționar, nestatutar, neterminat, nevalabil, nevandabil, neverosimil, nevoie

non- *nonconformist, non-stop, non-violență*

SUFIXE

Semnificația pe care o adaugă sufixul

- negare, contrar
- confirmare, întărire
- cooperare, simbioză
- calitate
- funcțiune, rol
- referire, etichetare (generică, specifică)
- profesioni, ocupații, activități, discipline, specialități, curente
- calități, performanță
- conexiuni
- relații, poziții relative, egalitate
- mărime
- negare, contrapunere, absență
- număr, multipli, cantitate
- extragere din ceva
- succesiunea în timp
- pentru, contra
- desfacere, respingere
- cumulativ semnificație de plural
- comparație, accentuare
- relativ la timp, oameni, vârstă, animale/plante/ciuperci, petrol/roci, radiații
- discipline și specialități
- viață, procese biologice, populație
- sinergie, cooperare

O problemă specifică: perechile de sufixe

Unele sufixe sunt prezente în limba română sub forma unor perechi de variante. Fiecare variantă de sufix este atașată la un cuvânt-rădăcină sau la altul în urma unor situații conjuncturale ce au avut loc pe parcursul ultimelor unul-două secole, după formația intelectuală și autoritatea socială a autorului sau a instituției care a introdus-o în texte românești de largă circulație. Utilizarea lor nu este supusă vreunor reguli, cu excepția regulii de fier a acceptabilității tacite în limba română cultă, utilizată cotidian. Ele nu au vreun rol semantic; cu o singură excepție – care este prezentată în detaliu în continuare, utilizarea uneia sau a celeilalte variante nu modifică semnificația textului.

În tabelele exemplificative ce urmează sunt prezentate sinoptic șase astfel de perechi de sufixe.

Situația cea mai complexă – și, totodată, cuprinzând un număr foarte mare de cuvinte din limba română curentă – este cea a perechii de sufixe din tabelul exemplificativ 1: **-ie ~ -iune**:

- În rândul 1 al tabelului sunt două exemple în care cele două sufixe se exclud reciproc: este utilizat sufixul **-ie** și prohibit, neadmis, „sună prost”, sufixul **-iune**.
- Rândul 2 al tabelului cuprinde de asemenea două exemple de excludere reciprocă, dar invers: sufixul **-iune** este cel utilizat și sufixul **-ie** – prohibit.
- Rândul 3 al tabelului exemplifică situații în care coexistă ambele sufixe, cuvintele rezultate fiind sinonime.
- În fine, rândurile 4 și 5 exemplifică situații în care de asemenea coexistă ambele sufixe, dar cuvintele rezultate NU sunt sinonime, ci, dimpotrivă, au semnificații cu totul diferite – aceasta este excepția anunțată.

De menționat că, în cazul sufixului **-ie** considerat, accentul în cuvânt este pe o silabă anterioară; un sufix **-ie** (cu accentul pe i) constituie un caz separat și este tratat distinct în cadrul ghidului.

1. Perechea de sufixe -ie ~ -iune

1	<i>justiție</i>	<i>justițiune</i>	<i>confuzie</i>	<i>confuziune</i>
2	<i>presie</i>	<i>presiune</i>	<i>sesie</i>	<i>sesiune</i>
3	<i>dicție</i>	<i>dicțiune</i>	<i>profesie</i>	<i>profesiune</i>
4	<i>rație</i>	<i>rațiune</i>	<i>divizie</i>	<i>diviziune</i>
5	<i>pensie</i>	<i>pensiune</i>	<i>fracție</i>	<i>fracțiune</i>

Cazul perechii de sufixe **-ie ~ -iune**, care tolerează coexistența unor variante fie ca sinonime, fie ca termeni cu semnificații distincte, pare a fi unic; celelalte perechi de sufixe, exemplificate în tabelele următoare, prezintă numai cazuri de excludere reciprocă.

2. Perechea de sufixe -aj ~ -agiu

1	<i>arbitraj</i>	<i>arbitragiu</i>	<i>mesaj</i>	<i>mesagiu</i>
2	<i>naufraj</i>	<i>naufragiu</i>	<i>coleg</i>	<i>colegiu</i>

3. Perechea de sufixe -or ~ -oriu

1	<i>trecător</i>	<i>trecătoriu</i>	<i>slujitor</i>	<i>slujitoriu</i>
2	<i>teritor</i>	<i>teritoriu</i>	<i>sanator</i>	<i>sanatoriu</i>
3	<i>auditor</i>	<i>auditoriu</i>	<i>tranzitor</i>	<i>tranzitoriu</i>

4. Perechea de sufixe -ul ~ -ol/

1	<i>moleculă</i>	<i>molecolă</i>	<i>consul</i>	<i>consoł</i>
2	<i>spectacul</i>	<i>spectacol</i>	<i>agricul</i>	<i>agricol</i>

5. Perechea de sufixe -ici ~ -iciu

1	<i>arici</i>	<i>ariciu</i>	<i>brici</i>	<i>briciu</i>
2	<i>serviei</i>	<i>serviciu</i>	<i>benefiei</i>	<i>beneficiu</i>

6. Perechea de sufixe -e ~ -uri (-uri)

(intervine la pluralul unor substantive de gen neutru – cu singular masculin și plural feminin)

1	<i>tratate</i>	<i>trataturi</i>	<i>peisaje</i>	<i>peisajuri</i>
2	<i>deale</i>	<i>dealuri</i>	<i>dulape</i>	<i>dulapuri</i>

Între afixe și semnificațiile lor, corespondențele nu sunt întotdeauna biunivoce: unele afixe au mai multe semnificații, iar o anumită semnificație poate fi realizată adesea, în variante, cu ajutorul mai multor afixe.

Am evitat să insistăm asupra sufixelor care sunt efectul numai al unor conjugări sau declinări; acestea se găsesc în manualele de gramatică. În intenția de a pune la îndemână un instrument de lucru compact, cât mai ușor de utilizat, ghidul de față este o combinație de ghid explicativ – pentru afixele și la care problemele sunt de natură semantică, referindu-se la sesizarea corectă a semnificației, a nuanțelor – și ghid ortoepic, fără explicații semantice individualizate, pentru termenii la care eventualele dubii se referă numai la scrierea și pronunțarea corecte. Au fost evitate cuvintele care sunt sau provin din nume proprii, cu excepția unor origini geografice.

O serie de cuvinte ale limbii române actuale – unele, preluate ca neologisme – s-au îndepărtat de la semnificația inițială și reprezintă altceva decât ceea ce ar rezulta din semnificațiile conjugate ale cuvântului-rădăcină și ale prefixului sau sufixului. Trei exemple aici și numeroase altele în cadrul dicționarului:

1. contabil nu este ceva ce poate fi numărat (a număra – compter în franceză, iar sufixul -abil semnifică posibilitatea, disponibilitatea, ca în terenul arabil, tapetul lavabil sau apa potabilă), dar contabil este o persoană care ține evidența veniturilor, cheltuielilor și a celorlalte elemente ale gestiunii întreprinderilor și organizațiilor.

2. Televiziunea este televvedere, nu are nici o legătură cu conceptul de viziune – dar situația este aceeași în limbile franceză, engleză, italiană, rusă și altele (nu și în limba germană).

3. Pentru un cuvânt compus exclusiv din prefixul **epi-**, cu semnificația deasupra, și sufixul **-gon**, cu semnificația unghi, este necesar un efort de imaginație substanțial pentru a ajunge la semnificația cuvântului epigon: urmaș, succesori lipsit de valoare. Deci, în multe cazuri, compunerea unui cuvânt dintr-o rădăcină și un prefix sau un sufix nu este o simplă aritmetică și componentele respective nu trebuie să fie luate ad litteram.

Convențional, nu sunt considerate prefixe sau sufixe părțile de cuvânt a căror eliminare lasă restul cuvântului fără sens în limba română actuală: *subtil*, *subțire*; *subversiv*, *substanță* (chiar dacă se pot bănui subordonări la nivelul originii cuvântului ca neologism).

Perechile de sufixe (desfășurare)

1. Perechea de sufixe -ie ~ (-iune) -iune

Sufixul **-ie**

*aberație, absorbție, abstracție, achiziție, aclamație,(numai,plural), administrație, admirație, admisie, afirmație / negație, altercație, ambiție, anticipație, apariție / dispariție, aplicație, articulație, asociație, aspirație, circumcizie, circumscripție, circumspecție, colecție, combinație, comisie, comision, comisiune în unele cazuri tradiționale – Comisiunea Dunării, competiție, complicație, compoziție...), compresă– piesă din material textil împăturit și umezit, comprese--, piese de tifon, ce se aplică pe plăgi, ca bază pentru pansamente, compresie -- creșterea presiunii unui gaz prin reducerea volumului, timpul 2 în motorul cu ardere internă în 4 timpi, confederație, confuzie, conjuncție, conspirație, construcție, contracție / dilatație, contradicție, contuzie, convecție,, convenție, corecție, corupție, creație (dar: oratoriul,,Creațiunea”, de Haydn), detecție, decizie, declamație, declarație, dejectie, delegație, demisie, demonstrație, diluție, discuție, disecție, dispoziție, donație, ecuație, educație, ejecție, elongație, elucubrație, emigrație, emoție, erecție, erudiție, evoluție, excepție, explozie / implozie, expoziție, expresie, fabricație, fabulație, federație, fixație, fluctuație, gradație, granulație, iluminatie, imigrație, imitație, inchiziție, incizie, indispoziție, infecție, inflație, informație, infuzie, injecție, injurie,=,insultă, inscripție, inserție, insolație, instalație, instituție, intarsie, intenție, interdicție, interjecție, intervenție, inundație, inversie (dar inversiune), investiție, justiție, lecție, locație, lustrație, migrație, mutație, natație, notație, observație, obturație, ocupație, oscilație, ovații (numai plural), participație (rar utilizat; se preferă *participare* dar: *asociație în participațiune*), partiție, percepție, percheziție,, perfuzie, perorație, persecuție, petiție, poliție, poziție, precesie, precizie, predicție, premoniție, prepoziție, prescripție,, pretenție, producție, prohibiție,*

proiecție, promoție, propoziție, propulsie, protecție, provizie, (și, provizion), radiație, recepție, rechiziție, reclamație, recreație, reducere, reflecție, reflexie, regresie, relație, reparație, repartitie, reprezentatie, respirație, restaurație, restricție, revoluție, rezoluție,(●●), satisfacție, saturație, secreție, senzație,(●), situație, soluție, somație, speculație, sugestie, suspensie, tradiție, :, traducere, transfuzie, translație, transpirație, tranzacție,, tranziție, tratație, trepidație,, venerație, vibrație,

Sufixul **-iune**

ablațiune, acțiune (2 sensuri), adeziune, aducțiune, alocuțiune (cuvântare, aluviune, ascensiune, aserțiune, aspersiune, aversiune (at. avers), cesiune (a unor drepturi de proprietate intelectuală), coeziune, coliziune, compasiune, compresă), comuniune, conexiune, contagiune, de circumstanță, defectiune ~ defect, difuziune, distorsiune, diversiune, efuziune, eroziune, expansiune, ficțiune, fisiune, flexiune, fuziune, genuflexiune, imersiune / emergență, incluziune, incursiune, indiviziune, infrațiune,, interacțiune, inversiune, joncțiune, locuțiune, loțiune, mențiune, micțiune, misiune, moțiune, narațiune, noțiune, omisiune, opțiune, preemțiune, presiune (dar: compresie, previziune, privațiune, probațiune, procesiune, prospectiune, radiodifuziune, rebeliune, recesiune, recluziune, represiune, retorsiune, retroversiune, reuniune, sancțiune, secesiune, sesiune, stagiune, suspiciune, televiziune, tracțiune, transmisie -- a unei energii mecanice, transmisiuni (numai la plural) – arma (în sensul: specialitatea), uniune, versiune, vexațiune, viziune

Sufixele **-ie, -iune** coexistă cu același sens în anumite cazuri

accepție = accepciune, comisie, comisiune în unele cazuri tradiționale – *Comisiunea Dunării, creație* (dar: oratoriul „Creațiunea”, de Haydn), *dicție = dicțiune, ocluzie = ocluziune, perfecție* (s-a păstrat numai în sintagma „la perfecție”), altminteri, de regulă: *perfecțiune, profesie = profesiune* (dar, în anumite locuțiuni, este utilizată numai una dintre forme: *profesiune de credință*)

Sufixele -ie, -iune coexistă cu sensuri diferite în alte cazuri:

Termeni cu sufixul -ie	Semnificații	Termeni cu sufixul -iune	Semnificații
Atenție	ca avertizare individuală sau colectivă, ca parametru psihologic	Atențiune	numai ca avertizare colectivă
Comisie		Comisiune	în unele cazuri tradiționale – <i>Comisiunea Dunării, Comisiunea Monumentelor Istorice</i>
Concesie	acceptarea, într-o controversă sau o negociere, a unui punct de vedere dezavantajos	Concesiune	obținerea, din partea unei autorități de stat competente, a dreptului de a desfășura o anumită activitate economică în condiții de exclusivitate, pe o anumită perioadă de timp și într-o anumită arie
Depresie	nervoasă	Depresiune	geografică
Divizie	mare unitate militară, structură în sport	Diviziune	operațiunea aritmetică a împărțirii, liniuță pe scalele aparatelor de măsurat
Emisie	echipamentul de radiodifuziune sau de TV emite, transmite	Emisiune	punerea în circulație a unei mărci poștale, a unor monete sau hârtii de valoare

(Continuare) Termeni cu sufixul -ie	Semnificații	Termeni cu sufixul - iune	Semnificații
Formație	cazul general: 1. ansamblu structurat, de ex. formație de zbor, formație de defilare, formație muzicală; 2. structură psihică, educațională, profesională, constituită pe parcursul vieții cuiva;	Formațiune	geologică
Fracție	matematică	Fracțiune	a unui partid, a unei distilări
Frecție	tratament medical; medicamentul cu care se face frecția	Fricțiune	1. la propriu, în mecanică, fenomen de rezistență ce se produce când două corpuri sunt în mișcare relativă și totodată presate între ele; 2. la figurat, animozități între două sau mai multe persoane, grupuri, organizații
Funcție	poziție în structura unei organizații; mat. o variabilă este în dependență (funcție) de o altă variabilă;	Funcțiune	exercitarea sau desfășurarea unei activități: președinte în funcțiune = în exercițiu, instalația este în funcțiune
Impresie	efect subiectiv lăsat în conștiința unui om sau a unei	Impresiune	urmă lăsată pe suprafața unei mase moi sub presiunea unui corp mai

	colectivități; punct de vedere format fugitiv; în absența precizării felului impresiei, se prezumă impresia pozitivă (a făcut impresie = a făcut impresie bună)		dur
Obligație	îndatorire de a executa ceva, de a îndeplini ceva, de a avea grijă de ceva	Obligațiune	un tip de hârtii de valoare emise în cadrul împrumuturilor de stat, pe care statul se obligă să le răscumpere în anumite condiții, la anumite termene

(Continuare) Termeni cu sufixul -ie	Semnificații	Termeni cu sufixul - iune	Semnificații
Operație	chirurgicală; în întreprinderi industriale, segment elementar al unei tehnologii de prelucrare sau de asamblare, de control etc.)	Operațiune	1. în bănci, segment elementar al activității – o depunere sau ridicare de numerar este o operațiune bancaară, 2. acțiune complexă, organizată și planificată minuțios și purtând, de regulă, un nume convențional: o ofensivă, o debarcare, un furt la o bancă etc.).
Pensie	venit viager obținut în baza îndeplinirii unor condiții, în cadrul unui sistem de asigurări sociale	Pensiune	mică întreprindere de turism, care asigură, în ambianță de familie, cazarea și cel puțin 2 mese pe zi
Permisie	în armată, învoire, aprobare de a părăsi unitatea pe timp limitat, în interes personal	Permisioane	în orice domeniu, obținerea acordului solicitat unui superior ierarhic sau unui for de a expune un punct de vedere sau de a întreprinde o anumită acțiune
Porție	alimentară	Porțiuni	parte decupată din ceva
Rație	porție convenită, normată	Rațiuni	capacitate a intelectului
Reacție	1. riposta cuiva	Reacțiune	forțele politice

	atacat sau lezat, 2. măsurarea variabilei de ieșire, ca semnal de corecție introdus la intrare, în sisteme tehnice, social-economice, biologice ș.a. – caracteristică definitorie a sistemelor cibernetice (cunoscută și sub denumirea de feedback)		conservatoare, ce se opun progresului,
Perfecție	numai în expresia „la perfecție”	Perfecțiune	
Porție	alimentară la o masă	Porțiune	parte decupată din ceva

(Continuare) Termeni cu sufixul -ie	Semnificații	Termeni cu sufixul - iune	Semnificații
Profesie		Profesiune	numai în expresia „profesiune de credință”
Secție	unitate organizatorică, poate fi și una independentă	Secțiune	1. obligatoriu o parte dintr-un întreg; 2. tăietură imaginată plană printr-un corp, relevând ce componente sau detalii se văd privind perpendicular prin secțiunea respectivă)
Stație	loc stabilit de oprire regulată a unor mijloace de transport în comun; mai larg, loc de oprire: stație cosmică	Stațiune	localitate de oprire pentru odihnă sau tratament: stațiune balneo-climatică sau climaterică
Variație	Modificarea valorii unei variabile	Variațiuni	Piese muzicale ce prezintă în forme modificate conținutul tematic al unei alte piese – tema

2. Perechea de sufixe -aj ~ -ăgiu

Sufixul **-aj, -ej,**

afișaj, aliaj, ambalaj, ambuteiaj, anturaj, apanaj, aparataj, arbitraj, bagaj, baleiaj, balotaj, blocaj, braconaj, canotaj, caroiaj, cartilăgiu (utilizat în alternativă cu *cartilaj*), *cofrac, decupaj, ecarisaj, echipaj* sunt persoanele care asigură, la bord, funcționarea avioanelor, a navelor cosmice și a celor maritime și fluviale, spre deosebire de *echipament*, care semnifică utilajele, mașinile, aparatele etc. din dotarea oricărui

sistem tehnic, staționar (în întreprinderi) sau de transport, la nivel de ansamblu sau de utilaje individuale; *flambaj, fuzelaj, givraj* depunerea de gheață pe aripile și fuzelajul avioanelor în zbor, *grupaj, manej, marcaj, masaj, menaj* (la circ, animalele sunt la *menajerie*), *mesaj metraj* lungimea bucății de material textil cumpărată ~ *kilometraj* – 1. distanța parcursă de un vehicul terestru (auto, feroviar), 2. aparatul care afișează kilometrajul 1; *montaj, partaj, pasaj* (*pasaj* pietonal pe străzi, *pasaj* dintr-un *text*; un fenomen trecător este *pasager* (adj.), *pasager* subst. este și călătorul din trenuri, avioane, vapoare), *patinaj, peisaj*, (dar există pictori *peisagiști*), *pelerinaj, personaj picaj, pompaj, pontaj, prilej, sabotaj, stocaj, tapaj, tonaj, ultraj ultragia*), *utilaj, viraj, voltaj*

Sufixul **-ăgiu, -ègiu, -ùgiu**

arpégiu, carnagiu, cartilăgiu (utilizat în alternativă cu *cartilaj*), *colegiu, cortegiu, florilegiu naufragiu, omagiu, privilegiu, refugiu, sacrilegiu, stagi*, *stagiune, subterfugiu, vestigi*

3. Perechea de sufixe -òr ~ -òriu, subst. sau adj.

Sufixul **-òr**

trecător, auditor, slujitor

Sufixul **-òriu**

auditoriu, criteriu, memoriu, moratoriu, notoriu, oprobriu, preventoriu, promontoriu, purgatoriu, rechizitoriu, sanatoriu, teritoriu, adj. aleatoriu, contradictoriu, derizoriu, derogatoriu, eliminatoriu, meritoriu, obligatoriu, oscilatoriu, provizoriu, reparatoriu, tranzitoriu, putere circulatorie

4. Perechea de sufixe -ul ~ -ol

Sufixul -ol

agricol (agricol), *consolă* (formă de piesă de suport), *consola* (a sprijini moral pe cineva care a suferit o pierdere sau un eșec), *obstacol*, *oracol*

Sufixul -ul

auricul (la inimă), *formulă*, *granule*, *moleculă*, *particulă*, *receptacul*, *scrupul*, *ventricul* (la inimă)

Cerculă ambele variante: *agricultură* ~ *agricol* și, similar, *horticultură* ~ *horticol*, *piscicultură* ~ *piscicol*, *pomicultură* ~ *pomicol*, la *silvicultură* adjectivul este *silvic* (silvicol), *viticultură* ~ *viticol*, *fascicul* = *fascicul*, *matricol* dar numai *înmatricula*, *pericol* dar *periculos*, *ridicol* = *ridicul* dar numai *a ridiculiza*; *spectacol* dar *spectaculos*, *vehicol* = *vehicul*, recomandat: *vehicul* dar la figurat numai *a vehicula* (o informație, o opinie)

5. Perechea de sufixe -ici ~ -iciu

Sufixul -ici

brici, *arici*

Sufixul -iciu

beneficiu, *edificiu*, *indiciu*, *sacrificiu*, *sacrilegiu*, *serviciu*, *supliciu*

6. Perechea de sufixe -e ~ -uri

(intervine la pluralul unor substantive de gen neutru – cu singular masculin și plural feminin)

Sufixul -e

ambalaje, ambuteiaje, angrenaje, blindaje, blocaje, bulevarde, computere, cuvinte, dicționare, drapele, experimente, exponate, guverne, impozite, jurnale, magazine, manifeste, modele, monumente, morminte, orașe, pachete, pahare, parlamente, pavaje, peisaje, plane, podețe, prefixe, programe, prosoape remorchere, restaurante, rezultate, scaune, scrutine, simptome, sisteme, strigăte, sufixe, șlagăre, tratate, violoncele, vise (la propriu), zăcăminte, zile, ziare

avioane, butoane, bușoane, cartoane, creioane, filoane, escadroane, microfoane, pogoane, pontoane, saloane, sezoane, sindroame, stadioane, tampoane, telefoane, vagoane, zorzoane

calculatoare, carburatoare, covoare, mosoare, motoare, televizoare, tranzistoare, vapoare

ghișee, licee, muzee, nuclee, trasee, turnee

cable, cabluri

Sufixul -uri

acareturi, becuri, cazuri, cluburi, cuiburi, dealuri, discursuri, steaguri, drumuri, dulapuri, hipodromuri, jocuri, metrouri, niveluri¹, ochiuri, platouri, poduri, profiluri, profituri, rulouri, sacouri, tablouri, terenuri, transporturi, trenuri, tururi, turnuri, vârfuluri, visuri (la figurat, speranțe), ziduri

---

¹ *nivele* este pluralul de la *nivelă*, fem. (instrumentul cu bulă de aer, de verificare a orizontalității) *tururi*, neutru, fig., la operațiuni cu caracter ciclic, de ex. *tururi* de scrutin; *ture* poate fi pluralul de la *tură*, fem., pr. (piesa din jocul de șah, sinonim cu *turn*, pl. *turnuri* • în sporturile în care se folosește femininul pentru singularul unei deplasări cvasicirculare, de ex. alergări cu mai multe *ture* pe pistele stadioanelor

Sufixe cu rol semantic

-abil, -ibil, -ubil, -bil proprietatea de fi capabil și disponibil pentru a realiza ceva: o calitate, un defect, o funcționalitate *adaptabil, afabil, amabil, arabil, capabil / incapabil, carosabil, casabil / in..., combustibil / ne..., comestibil / ne..., comensurabil / (ne..., in...), compatibil / in..., coruptibil / in..., credibil / in..., durabil, fezabil, exigibil, explozibil, gonflabil, lavabil, lizibil (~~etizibil~~) / ilizibil, manevrabil / ne..., obținabil, operabil / ne..., penibil, perfectibil, posibil / im..., potabil / ne..., predictibil / im..., previzibil / im..., promovabil, realizabil / ne..., recomandabil / ne..., redutabil, regenerabil / ne..., repetabil, sensibil / in..., stabil / in..., teribil, valabil / ne..., vizibil / in..., potabil / ne... , posibil / im...l, adaptabil, operabil, rizibil (un text sau o persoană care provoacă râsul, prin deficiențele, erorile pe care le prezintă), sensibil / in..., sesizabil / in..., solubil / insolubil, vandabil / (nevandabil, greu vandabil), rentabil / nerentabil, profitabil / neprofitabil, predictibil / im..., previzibil / im..., reînnoibil / ne... = regenerabil / ne..., epuizabil / in... Dar: *contabil* nu este ceva ce poate fi numărat, ci un funcționar care ține evidența valorilor întreprinderii • *probabil* nu înseamnă ceea ce poate fi probat, ci ceea ce se va întâmpla, cu o probabilitate mare / *improbabil* • *valabil* este atributul de a fi în vigoare, de a acționa (cu referire la ceva imaterial, ca prevederile unui document, un drept, o aserțiune, o informație științifică etc.) / *nevalabil**

-ace caracteristici dure ale personalității *eficace, perspicace, rapace, tenace*

-aie proces spontan intens și care implică resurse importante (colocv.) *apăraie, bătaie, droaie, hărmălaie, vâlvătaie*

-al, uneori **-țial, -țional** < încadrarea într-o categorie tipologică, funcțională sau calitativă, apartenența la o anumită sferă > *abisal, accidental, astral, austral / boreal, autumnal (autumnal, hibernal, estival, dar: primăvăratec), caporal, central / periferic, colateral, conceptual* referitor la *concepte ≠ concepțional* referitor la *concepție* fecundarea embrionului), *criminal, dual, esențial, estival, experimental / teoretic, fundamental, general* 1. mil. grade militare aferente eşaloanelor de comandă a unor mari unități, 2. fil.

referitor la totalitatea (sau marea majoritate) a obiectelor, ființelor, conceptelor etc. / (la 2) *particular, specific, specializat*), *hibernal, infinitezimal, lateral, mareșal. matinal, medical, meridional, moral, mortal, muzeal, natural / artificial, normal / a...*, , *punctual* care respectă cu exactitate momentele de timp programate pentru întâlniri sau alte activități în comun ≠ *punctiform, real / (imaginar în matematică, ... , virtual în informatică, în optică ... , ipotetic în știință, ... / ficțiune în literatură, rural / urban, superficial / profund, temporal* cu referire la timp, *trivial, tropical, zecimal, informațional / informatic, rural / urban, central / periferic, corporal, facial, intelectual, terminal, temporal, tradițional / (inovativ, modern, modernist)*

-an, -ean, -ian < 1. caracterizare ocupațională, pozițională sau comportamentală *bădăran, curtezan, huligan, rășăritean, orășean, politician, practician / teoretician, țăran*, 2. proveniența geografică v. >

-andru < ceva bărbătesc, puternic > *băiețandru, policandru, tandru, scafandru*

-ânt, -ënt, -ant, -ent < adj. ; 1. ceva influent, care exercită o anumită acțiune sau activitate; 2. ceva statuat, convenit sau impus social (multe cuvinte răspund la ambele caracterizări) *aberant, absorbant, absolut, adolescent, aderent, afluent, aliment, aliniament, amplasament, anesteziant, antrenament, aparent, apartament, ardent, armament, ascendent* (reper în studiile zodiacale), *ascendent / des...*, *bombardament, calmant, captivant, client, combatant, comerciant, competent, conciliant, concludent, conservant, consistent, constituent, contingent, convergent / divergent, decent / in...*, *deformant, dement, deranjant, dezolant, diriginte, ecartament, echipament* v. *echipaj* la **-j**, *edulcorant, eficient, element, elocvent,, eminent ~ iminent, eșapament, evident,, expectorant, expedient, experiment, imanent, indolent, influent, ingredient, insolent, intendent, interesant, iritant, itinerant, izolant, latent, liant, medicament, moment, monument, onorant / dez...*, *ornament, pansament, patent, penetrant, percutant, perdant / câștigător, permanent, perseverent, pertinent, petent, picant, plasament, plastifiant, postament, potent / im...*, *proiectant, pretendent, regulament, repetent, resentiment, reviriment, rezistent / ne...*, *sentiment, solvent, stimulent, student, tentant,*

terasament, terifiant, testament, traficant, transcendent, transparent, tranșant, tratament, trenant, vacant

-anță, -ență, -ință <stare, generică sau specifică, atitudine, sau factor de calitate, caracterizare sintetică a unei stări, funcționale sau relaționale>
distanță, nuanță, impedanță, performanță, prestanță, restanță, căință, clemență, coerență, coincidență, consecință, corespondență, condescendență, consecvență, convergență, conștiință, credință, cunoștință, deferență, deficiență, diferență¹ ≠ indiferență, eficiență, indolență, insolență, inferență, influență, obediență, penitență, potență, preferință, puțință, reticență, rezistență, somnolență, străduință, suferință, voință

*absență² / prezență, abundență, anduranță, aparență, apetență, audiență, balanță, bunăvoință / rea..., carență = deficiență, căință, cerință, complezență, concurență, condescendență, conductanță, consecință, consecvență, consultanță, conștiință, contingentă, convalescență, creanță, credință, cunoștință, cutezanță, decentă / in..., delincvență, dependență / in..., descendență, eficiență / ineficiență, elocvență, esență, existență / in..., ființă, impedanță, importanță, inductanță, influență, ingerință (ingera = a înghiți, a îngurgita, dar *ingerința* nu este puțința de a ingera, ci un amestec nepermis, abuziv, în treburile altcuiva. De departe nu orice verb sau adjectiv formează astfel de substantiv), insistență, insolență, instanță, îngăduință, licență, luminiscentă, permanență, perseverență, persistentă, potență / im..., prudentă / im..., puțință / ne..., recunoștință / ne..., redondanță, reluctanță, remanență, restanță, reticență, rezistență, sânguință, secvență, somnolență, speranță, stăruință, străduință, stringență, substanță, suferință, Știință, transhumanță, transparență, vacanță, valență, voință*

---

¹ Diferență -- rezultatul operației aritmetice sau algebrice de scădere a unui număr, a unei variabile, a unei funcții etc. dintr-alta • fig.: o performanță care face ca cel cărui îi este asociată să se deosebească, prin ceva important și avantajos, de celelalte elemente similare; deferență o atitudine diferită în sens pozitiv față de o anumită persoană, stimă, considerație; diferend diferență importantă între punctele de vedere ale unor părți într-o anumită problemă, conducând la o stare de ansamblu tensionată între ele; indiferență lipsă de interes, de preocupare pentru o anumită problemă sau persoană; indiferent - persoana care manifestă indiferență • atitudine sau concluzie în compararea a două ipoteze sau rezultate

² Se poate observa înrudirea absent absență, abundent abundență, aparent aparență etc., dar ~~anduranță~~ durabil anduranță

-ar <1. caracterizare tipologică, în alternativă cu **-al**: *agrар, aviar, bancar, binar, centenar conferențiar, cuaternar, gestionar, gregar* comportament determinat de sentimentul de apartenență la un grup, *imobiliar, judiciar* în legătură cu desfășurarea actelor de justiție, *justițiar* s., adj. care luptă pentru a se face dreptate, *lapidar* cu pietre (lapida – a ucide prin aruncare cu pietre) • scris pe scurt și expresiv (cum erau inscripțiile de pe pietre), *lunar* de pe lună sau asemănător cu luna • eveniment ce se produce o dată pe lună, *plelar, preliminar, regulamentar, secundar, solar, staționar, stelar* în legătură cu stelele – *stelaț, strungar, școlar, vizionar, temerar, temporar, ternar, terțiar*, pentru un interval de timp limitat, *edilitar*, 2. meserii, ocupații sau alte caracterizări ale acestora: v. *ceasornicar, drumar, grădinar, fierar, marinar, misionar. morar, notar, pădurar, potcovar, strungar, școlar, șperțar, tâmplar, toboșar, torționar, zidar*

Perechea de sufixe **-al, -ar**

Sufix -al	Semnificație	Sufix -ar	Semnificație
<i>Anual</i>	cu periodicitate o dată pe an	<i>Anuar</i>	document sau volum ce cuprinde sinteza activității sau principale realizări ale organizației din anul la care se refera
<i>Familial</i>	referitor la familie	<i>Familiar</i>	ceva cu care suntem obișnuiți
<i>Glacial</i>	atitudine foarte rece (fig.)	<i>Glaciar</i>	era rece în evoluția pământului
<i>Focal</i>	raportare la poziția focarului (optică); (fig.) un aspect asupra căruia converg numeroase altele	<i>Focar</i>	1. punct în care se concentrează razele paralele ce cad pe o oglindă sau o lentilă (opt.), 2. punct de maximă intensitate a

			unui proces de ardere, în cazane (termoteh)
<i>Funcțional</i>	referitor la realizarea funcțiilor unui sistem	<i>Funcționar</i>	salariat cu atribuții de execuție privind administrarea și gestiunea, într-o organizație sau întreprindere
<i>Infrațional</i>	activitate sau fapte interzise prin lege, constituind infracțiuni	<i>Fracționar</i>	valoare care nu se exprimă printr-un număr întreg
<i>Infrațional</i>	referitor la infracțiuni	<i>Infractor</i>	care comite infracțiuni
<i>Săptămânal</i>	1. cu periodicitate o dată pe săptămână, 2. publicație ce apare săptămânal	<i>Hebdomadar</i>	publicație ce apare săptămânal
<i>Literal</i>	ținând seama de un text, cu precizie până la literă (mai frecvent: ad litteram)	<i>Literar</i>	(adj.) un text cu caracter ...
<i>Moral</i>	privitor la morală; conform cu exigențele moralei	<i>Morar</i>	lucrător la moară
<i>Mortal</i>	ce provoacă sau poate provoca moartea	<i>Mortar</i>	un anumit material de construcție
<i>Oral</i>	referitor la gură, cu ajutorul gurii	<i>Orar</i>	1. program de activități, cu specificarea orelor, 2. acul scurt al ceasurilor (care indică orele)
<i>Original</i>	realizat pentru prima oară, diferit de orice existent similar	<i>Originar</i>	1. provine din 2. conform situației inițiale, de la început

	anterior		3. în stare primară, născândă (despre anumite substanțe)
<i>Oval</i>	curbă convexă închisă, simetrică (asemenea elipsei) sau asimetrică (asemenea oului); element de construcție de această formă	<i>Ovar</i>	glanda din aparatul genital feminin
<i>Temporal</i>	cu referire la timp	<i>Temporar</i>	cu durată limitată

-ard < caracterizare derivată, substitutivă, neutră sau apreciativă > *biliard* un apreciat joc cu bile, *cumulard* salariat prin cumul de funcții, *miliard* multiplu 10⁹, *patriotard* persoană care afișează, în mod ostentativ, un fals patriotism, *standard* document oficial conținând prevederi obligatorii la nivel de stat privind calitatea, interșanjabilitatea sau alte aspecte, *stindard* termen vechi și cu nuanță puțin ostentativă pentru termenii actuali *drapel* = *steag*

-are, -ere, -ire: < efectuarea unei activități, acțiuni, desfășurarea unui proces, adesea – și rezultatul nemijlocit al acestora > *acoperire, aprobare, asociere, alergare, alinare, aliniere, alunecare, aplicare, aterizare, comprimare, conservare, destituire, economisire. editare, educare, extrudare, facere, mâncare, polizare, poluare, precizare (precizie, precizie este altceva), prezentare, restaurare, revocare, risipire, tractare, tratare* faptul, acțiunea de a oferi ceva de mâncat-băut, foarte apropiat de *tratație* – ceea ce se oferă de mâncat-băut • atitudinea, modul de comportament față de cineva sau față de o problemă • tratarea metalelor prin călire sau detensionare, tratarea unor alimente pentru mai buna conservare, tratare a informației etc., *trădare, uitare, îndepărtare* ~ în *depărtare, aducere, apropiere, culegere, cunoaștere, mângâiere. emitere, prelucrare, scriere, prescriere, retragere, stocare, strunjire, subțiere, traducere (traducție, traducțiune), transmite, tratare, trecere. V. și [-ire](#)*

(2) Uneori sub forma **-atere, -itere:** *abatere, compromitere*

-arh Ocupant al primei poziții într-o structură de putere ordonată *ierarh, monarh, patriarh*

-arhie 1. structură ordonată după un criteriu – de putere, valoare etc. *ierarhie* 2. instituție constituită pe baza poziției în structură *eparhie, monarhie, patriarhie* 3. mulțime restrânsă, nestructurată și vag delimitată, a persoanelor ce exercită puterea în societate *oligarhie*

-at, -et, -it, -ut < 1. Exercițarea sau restricționarea unei activități, atribuții, libertăți, competențe, în baza unor pregătiri, antecedente, statuări; cu posibile excepții, reprezintă participiul trecut pasiv al verbului din rădăcină: *abilitat, acreditat, aflat* (într-un anumit loc, localizat), *amputat, antrenat, autorizat, avocat, cântat, condamnat, consacrat, cultivat, desenat, desemnat, diplomat* (la origine: cineva care a obținut o diplomă), *educat, evadat, exmatriculat, expulzat, finalizat, finisat, iradiat, însărcinat, jenat, legat / dezlegat, literat, ocupat / liber, operat, ostracizat, programat, purtat, radiat, reparat / defectat, revocat, salvat, soldat, tratat, transportat, umblat, vaccinat, vindecat, încuiat / descuiat, pompat, selecționat, spălat, speriat, stilat, subliniat*, similar: *exeget, blagoslovit, călătorit, căsătorit, definit, devenit, economisit, fericit, hirotonisit, inedit, insolit, îmbolnăvit / însănătoșit, împuternicit, lovit, curățat / murdărit, numit, oprit, prevenit, scutit, sfințit, școlit, venit, renumit, revenit; abătut, apărut / dispărut, bătut, băut, făcut, născut, trecut*. Dar și participiu cu **-s**: *ars, dus, ras, uns* ... 2. numai **-at**: instituționalizare, subst. *anonimat, anticariat, bacalaureat, climat, decanat, doctorat, masterat, matriarhat / patriarhat, mecenat, parteneriat, patronat, principat, rectorat, regat, rezidențiat, secretariat, surogat, sindicat*.

-atru < referitor la medicină, vindecare > *psihiatru* – medic specialist în patologia psihicului (spre deosebire de *psiholog* – specialist în știința psihicului)

-ație *obturație, operație, perforație, perorație, stație, tratație*

-autică, -eutică < navigare, explorare (pr., fig.) într-un domeniu > subst. *aeronautică, astronomică = cosmonautică, hermeneutică* interpretarea textelor vechi. Dar: pentru domeniul maritim și fluvial: *nautică navigație*.
V. și **-ic**

-ază, -eză, -iză < stare, concept, proces sau caracterizare definitorie, de largă generalitate, sau perenă > *analiză, dializă, electroliză, emfază, homeostază, ipoteză, litiază, miză, pareză, proteză, sinteză, stază, teză*

- bilitate** < indică posibilitatea ca o operație, un eveniment, o performanță să aibă loc > *adaptabilitate, comparabilitate, compatibilitate, predictibilitate, probabilitate, promovabilitate* (expresia „promovabilitatea realizată a fost de ...% este eronată; corect: sau „promovabilitatea va putea fi...%”, sau „a fost realizat gradul de promovare...%”)
- cefal** referitor la ierarhie și la putere *autocefal* concept prin care Biserica Ortodoxă Română își afirmă insubordonarea față de oricare alt centru al ortodoxiei
- ces** < ceva ce modifică mersul uzual al lucrurilor, se interpune în mod intempestiv în derularea lor > *abces, acces, deces, proces, succes*
- cid** ucigător *insecticid, fratricid, fungicid, genocid, homicid, suicid* (variantă livrescă, juridică, la termenul *sinucidere*)
- crat, -crație** < referitor la ierarhie și la putere > *autocrație* (*puterea acaparată de un dictator*) = *dictatură, birocratie* (volum excesiv de date ne semnificative introduse, stocate și prelucrate, deturnând – risipind resurse, distorsionând procesele economice și sociale,), *democrație, gerontocrație, meritocrație, plutocrație, tehnocrație* (deținerea unor funcții importante ale puterii de stat nu de către politicieni, ci de către specialiști, nesubordonați politic, fie ei de profil tehnic, economico-financiar, juridic sau altele)
- cron** < referitor la timp > *sincron* – în același ritm (nu în același timp, pentru care există termenii *simultan* și *concomitent*), generatoare *sincrone* și motoare electrice *sincrone* și *asincrone* (după cum au viteza de rotație exact egală sau submultiplu față de frecvența curentului alternativ – cele sincrone)
- cul, -culă** < diminutiv > *minuscul, moleculă, opuscul, crepuscul* - v. la *vehicul-dent, -dinte* < rol, poziție relativă > *părinte, președinte* (dar *prezidențial*), *student, respondent, corespondent, pendinte, ascendent / descendent, condescendent* (numai fig.: comportament respectuos și atent), *cedent* = *cesionar*, v. și: **-entă**
- ea**, accent pe a: *albăstrea, pansea, peruzea*
- eag, -iag, -og** < nuanță de diminutiv afectiv > *drumeag, moșneag, pribeag, toiag, pisălog, slăbănog*
- eală** < apreciere prin încadrare într-o categorie tipologică, uneori -- cu nuanță negativă > *cârpeală, fereală, împărțeală, pripeală, oboseală, răceală, umezeală*; la țesături, structura longitudinală este *urzeala*

-ean, -ian <1. subst. cel care locuiește în (sau provine din) o anumită localitate, un anumit județ, o anumită regiune > : București -- *bucureștean*. De observat transformarea frecventă a uneia sau unora dintre vocalele „a” sau „ă” premergătoare: Piatra ~ *pietrean*, Neamț ~ *nemțean*, Bacău ~ *băcăoan*, Arad ~ *arădean*, Slatina ~ *slătinean*, Satu Mare ~ *sătmărean*, Oradea ~ *orădean*, Buzău ~ *buzoiian*, Suceava ~ *sucevean*, Galați ~ *gălățean*, Harghita ~ *harghitean*, Vaslui ~ *vasluiian*, Prahova ~ *prahovean*... Excepții: Roman ~ *romașcan* (rōmanean), *muntean* (muntenean), *giurgiuvean*. Numai la masculin; la feminin sufixul pentru substantiv este, pentru denumiri geografice străine -- de la caz la caz: *londonez, vienez, praghez, parizian, kievean, belgrădean, moscovit* (numai adjectivul), *sofiot, monagasc* (din Monaco), *madrilen* sau *madrilez*..., *francez* ~ *franțuzoaică* (reminiscentă de la *franțuz*, care nu se mai folosește), *franțuzească, italian* ~ *italiancă italianesc, portughez = lusitan, spaniol, danez* (danemarchez), *austriac, rus, bosniac, croat, sârb, grec, turc, ungar = maghiar* (subst.), *ungar sau unguresc* (adj.), *mongol, gruzin, cipriot, azer, armeian, tătar, kosovar* ... Și unele dintre adjectivele derivate din unele dintre punctele cardinale: *răsăritean / apusean*

-ee *logoree, diaree*

-enie < apreciere prin încadrare într-o categorie tipologică, adesea - cu nuanță negativă > *surzenie* altminteri *surditate, hipoacuzie, ciudățenie, smerenie, tâmpenie, țipenie*

-esc, -ește: < în stilul, în felul de a fi sau a se comporta al anumitor categorii sociale, etnice sau socio-profesionale >, cu specificarea că sufixul **-esc** marchează apartenența la categoria în cauză, dar sufix-ul **-ește** marchează preluarea și reflectarea unui model etic și comportamental: *românesc* ~ *românește* ș.a.m.d.: *ardelenesc* ~ *ardelenește, gazetăresc* ~ *gazetărește, ingineresc* ~ *inginerește, lăutăresc* ~ *lăutărește, marinăresc* ~ *marinărește, milităresc* ~ *militărește, nemțesc* ~ *nemțește, studentesc* ~ *studentește, șmecheresc* ~ *șmecherește, tineresc* ~ *tinerește, țărănesc* ~ *țărănește* etc. De asemenea, prin **-ește** se marchează o limbă: *pe franțuzește* (colocv.)

Numeroase cazuri cu aceeași semnificație, dar în alte construcții lingvistice, fără **-ese**: *artistic, constructiv, comic, cosmic, cultural, militar, politic, tehnic, tehnologic, social, sportiv, științific*

- estru** < > *ecvestru, maestru, pedestru, rupestru, terestru*
- et** < cumulativ > *tineret*, dar și: **-ime**: *funcționărime, mulțime, prostime, studențime, tinerime, țărănime*, **-at**: *electorat*, **-tate**: *intelectualitate, varietate*, **-tură**: *adunătură, albitură, arătură, tastatură, legătură, trăsătură, aparatură, cultură* și derivatele: *agricultură, horticultură, viticultură, piscicultură, sericultură, puericultură*
- etă** < diminutiv fem. neologism fr. >: *avionetă, bicicletă, brunetă, camionetă, cometă, cușetă, dischetă, egretă, eprubetă, giruetă, mochetă, motoretă, operetă, planetă, starletă (peior.), statueta, subretă, tripletă, trotinetă, verighetă*; și masc.: *banchet, brunet, caiet, carnet, clarinet, colet, cornet, cotlet, desuet, duet, pachet, parchet*
- eț** < adj., sau subst., caracterizare a unei persoane, comportamental sau ocupațional > *certăreț, călăreț, cântăreț, drumet, isteț, îndrăzneț, măreț, petrecăreț*
- ețe** < subst., caracterizare sau ilustrare tipică, definitorie, a unei însușiri, în principal – pozitive, a unei calități perene (adjectivul + sufixul -ețe devin substantiv) > *bătrânețe, blândețe, frumusețe (/ urâtenie), larghețe* (în sensul generozitate), *suplețe, mândrețe, tandrețe, tinerețe*
- eu**, pl. **-e/e** sau **-euri**: < forme diferite de plural la substantive de gen neutru (masculine la singular și feminine la plural) > *bideu ~ bideuri, cetaceu* (mamifere marine: balene, delfini) ~ *cetacee, decolteu ~ decolteuri, liceu ~ licee, puseu ~ puseuri, planșeu ~ planșee, releu ~ relee, separeu ~ separeuri, zmeu ~ zmee* (jucăria care zboară, agățată de o sfoară), dar dacă substantivul este masculin; *zmeu ~ zmei (monstrul din povești pentru copii), derbedeu ~ derbedei*
- fag, -vor**: < mâncător > *antropofag, carnivor, ierbivor, omnivor* (se hrănește și cu carne, și cu vegetale); fig.: proces tehnologic *energofag*, în acest caz, sinonim cu intensiv: *energointensiv*. Omul care exclude carnea din propria alimentație este *vegetarian*. Animalele care prind și consumă hrană de origine animală, de obicei – vie, sunt *de pradă*; anumite specii de păsări de pradă sunt *răpitoare*; tot răpitoare (fig.) ~ *captivantă* poate fi o frumusețe umană. Dar și: *esofag*

- fer** < care produce anumite resurse > *aurifer, carbonifer, fructifer, metalifer, petrolifer*¹
- fil** < iubitor, sprijinitor > / **-fob.** v. și **filo-**; *columbofil* cultivator de porumbei, *pedofil* amator de perversiuni sexuale cu copii
- filie** < iubire, preferință > *maximafilie* pasiunea colecționării de ilustrate de format mare, *hemofilie* predispoziție pentru hemoragii
- fob** < repulsie, antagonism > / **-fil** v. și **anti-**. De la *fobie*, s.f. 1. stare patologică de neliniște, de frică obsedantă, cu cauze organice sau psihice. 2. Repulsie, antipatie față de ceva. *xenofob* = antipatie, intoleranță față de străini, *claustrofobie* = neliniște la claustrare (în spațiu îngust închis), *agorafobie* = neliniște și repulsie în spații foarte largi, *fotofobie* = stare de rău la lumină puternică. Dacă prefixele pro- și anti- sunt versatile, sufixul **-fob** este prohibit într-o serie de alte cazuri, în care se spune numai: rău de înălțime, rău de mare, frică de întuneric etc.
- fon, fono-, -fonie:** < 1. referitor la sunete *fonic, fonoabsorbant, microfon, microfonie* 2. populație vorbitoare al unei anumite limbi *francofon, anglofon, rusofon, turcofon, hispanofon...*
- form** variantă la **-morf** (v.), < referitor la formă, preponderent – forma exterioară > *diform, filiform, punctiform*
- fug** < combatere prin evitare, împiedicare > *centrifug* – pr., fig., *hidrofug; ignifug, transfug*
- gen** care generează anumite consecințe *patogen, oxigen*
- genie** < adecvare la >: *fotogenie* – adecvare la a fi fotografiat, *telegenie* – adecvare la prezentarea la televiziune
- graf** meseriaș, specialist sau / și, după caz, aparat specializat, asigurând 1. realizarea de imagini grafice, 2. consemnarea în scris a constatărilor făcute, un loc important ocupându-l consemnarea creațiilor artelor grafice: desene, costume, edificii, dansuri. *fotograf, tipograf, cartograf* – hărți geografice, *ekg electrocardiograf*-- înregistrări ale semnalelor electrice ale inimii, *tomograf* calculator ce realizează înregistrarea funcționării organelor interne ale corpului, în secțiuni transversale succesive, 2. *etnograf* studiază originea, modul de viață, cultura și obiceiurile popoarelor, *muzeograf*

¹ Au fost controverse dacă utilajul specific este petrolifer sau petrolier; prin analogie cu vasele de transport, care sunt petroliere și nu petrolifere, pentru că transportă și nu produc petrol, și utilajul este petrolier, fără ca utilaj petrolifer să fie o eroare gravă.

realizează expozițiile din muzee, transpunând în mod sugestiv și semnificativ pentru publicul larg aspectele de esență ale obiectelor și fenomenelor

-grafie ceva ce funcționează cu înregistrare / **scopie** ceva ce funcționează numai pe bază de constatare vizuală sau sonoră, fără înregistrare >: *radiografie / radioscopie; oscilograf / osciloscop; fotografie; stetoscop; telescop*: aici antonimul cu sufixul **-graf** a marcat o invenție în alt domeniu, *telegraful*, care și-a păstrat numele și domeniul, până ce a ieșit din uz; *tomograf* sistem computerizat de analiză medicală și înregistrare a sistemelor și aparatelor corpului omenesc, pe secțiuni transversale succesive, punând în evidență interacțiunile

-ibilitate, v. și **-tate**: capacitatea și disponibilitatea, în exprimare generică, din definiția, sufixului **-il**, de a realiza o calitate, un defect, o funcționalitate – inclusiv unele dintre cele definite cu sufixele **-abil, -ibil, -bil**, eventual – inclusiv măsura cantitativă aferentă *abilitate¹, adaptabilitate, amabilitate, creativitate, credibilitate, durabilitate, elasticitate, fezabilitate, fiabilitate, interoperabilitate, manevrabilitate, permeabilitate, permisivitate, periculozitate, predictibilitate, productivitate, promovabilitate, sănătate, securitate, seismicitate, sensibilitate, stabilitate, valabilitate, vulnerabilitate*. Se utilizează și la multe dintre cuvintele cu sufix **-ace** (v.): *eficacitate, perspicacitate...* Dar: *probabilitate* nu înseamnă capacitatea de a proba, ci măsura așteptării ca un eveniment viitor sau repetabil să aibă loc

-ic < caracterizare definitorie, generală pentru un domeniu, sau manieră generală de comportament >; grupare tematică exemplificativă: *acustic, arctic / antarctic, antic, astronomic, chimic, climatic ~ climateric, cosmic, ecologic, economic, electric, electronic, freatic, geologic, informatic, logistic* (specialitatea care se ocupă de optimizarea transportării, depozitării, manipulării mărfurilor), *matematic, mecanic, oceanic, pneumatic, prolific / steril, seismic, spastic, nordic / sudic, estic / vestic, telefonic, terapeutic, transatlantic*

---

¹ Diferența între "proprietatea de fi apt pentru a realiza", din definiția sufixului **-abil** și "capacitatea și disponibilitatea, în exprimare generică", din această definiție, poate fi percepută intuitiv comparând adjectivele *abil, amabil, disponibil* etc. cu substantivele *abilitate, amabilitate, disponibilitate* etc. sau, respectiv, *perspicace* cu *perspicacitate* etc.

științific / empiric, faptic, logic, fizic, cosmic, astronomic, matematic, istoric, clasic, romantic, tehnic, mecanic, chimic, electric, electronic, pneumatic, informatic (dar și informațional), biologic, farmaceutic, teoretic / practic, pașnic / războinic, sonic, supersonic, climatic, meteorologic artistic, beletristic, bombastic, eliptic, mirific (livr. minunat), caustic, cazuistic, clasic, comic, dramatic, satiric, tragic, liric, epic, estetic, etic, deontologic, fantastic, feeric, gestică, hermeneutic (referitor la interpretarea textelor vechi), heraldică (studiul istoric al regulilor de alcătuire și interpretare a stemelor și blazoanelor), jurnalistic, onomastic, rustic, sarcastic, perifrastic

cinematic, cinetic, dinamic, static, elastic

analitic, atipic / tipic, asimetric / simetric, caracteristic, faptic / ideatic, grafic, metric, practic, pragmatic, determinist / (probabilistic, statistic, stocastic), logic, scolastic, specific, științific / empiric, temeinic / superficial (fig.)

anatomic, aviatic, biologic, chimic, climatic, economic, electric, electronic, energetic, pedagogic, istoric (adj.), energetic, fiziologic, geografic, hidraulic, hidrologic, informatic, patologic, plastic, pneumatic, matematic, mecanic, metalic, ergonomic, metalurgic, pneumatic, psihic, psihiatric, psihologic, tehnologic

diagnostic, istoric (subst.) persoană calificată și care lucrează în specialitatea istorie • informație sistematizată referitoare la un ansamblu de evenimente trecute succesive, medic

*flegmatic, coleric, melancolic, sangvinic; josnic, nemernic, sadic dar: /masochist, amnezic, anemic, distrofic, epileptic, isteric, paralytic, rahitic, reumatic, (dar sufixul **-ic** nu este singurul utilizat pentru orice purtător de defect sau maladie: ceacâr (cu ochii de culori diferite), daltonist, gripat, hipertensiv /hipo..., impulsiv, olog, infirm, stângaci, surd = hipoacuzic, tuberculos = ftizic...*

din care, cu vocală + stică (subst.) și vocală + stic (adj.):

caracteristic, componistic, logistic, sarcastic. Nu se iau aici în considerare cuvintele la care construcția vocală + stic, ... stică nu face parte din sufix, provenind din rădăcină: estic / vestic, gestică, rustic, spastic.

-ie (accent pe i)<instituționalizare> (v. și **-at**) *ciupercărie, prăvălie, tinichigerie, geriatrie, chirurgie, fotografie*

-ier, -ieră subst., adj. < denumire sau caracterizare a unui obiect, după un alt obiect sau activitate specifice > *bananieră* (despre o țară), *betonieră*, *bombonieră*, *chitanțier*, *cuier*, *cocotier*, *croazieră* (din sensul inițial – cruciadă, a rămas numai aspectul de agrement), *facturier*, *forestier*, *fructieră* (vas în care se servesc, la masă, fructele), *manieră*, *mobilier*, *pepinieră*, *portieră*, *salatieră*, *scrumieră*, *tetieră* (pernița pentru sprijinit capul), *untieră*, *volieră* (încăpere amenajată unde zboară păsări)

-ie *astenie, beție, distilerie, frizerie, intemperie, pneumonie*

-il < posibile caracterizări calitative> at.: v. [-abil](#), -ibil etc.: *civil, dificil / facil, labil, mirabil* (livr. minunat, extraordinar), *pueril, senil, servil, stabil / in..., steril / prolific, umil, util / in...* Numeroase cuvinte cu sufixe **-abil, -ibil, -ubil**

-ime < cumulativ, (v. și -aș, cu nuanța de mulțime a elementelor mulțimii) > *Junimea, mulțime, prostime, puștime, studențime, tinerime, țărănime*

-ime cumulativ *tinerime, studențime*

-im < caracterizare definitorie pentru un domeniu > *maritim, legitim, intim*

-in < caracterizare definitorie pentru un domeniu > *aldin, bovin, cabalin, caprin, canin, creștin, felin, feminin / masculin, marin, salin, sarin*

-iot < 1. denumiri de origine geografică a unor persoane sau organizații, 2. calități ale unor persoane> 1. *cipriot, fanariot, mafiot, sofiot*, 2. *patriot*

-ire 1. cumulativ *omenire*, 2. stare sufletească *fericire, mulțumire. trăire*

-ism < curente, școli, literar-artistice, politici, concepte filozofice, activități socio-economice, discipline, specialități > ¹
clasicism, comunism, constructivism, cubism, enciclopedism, fascism, fovism, liberalism, militarism, nazism, neologism, protecționism, realism, relativism, rasism, romantism, silogism, socialism, sofism, solipsism, stângism, teribilism, terorism, truism, turism, verism
anarhism, autoritarism, avangardism, capitalism, centralism, colectivism, comunism, democratism, elitism, egalitarism, enciclopedism, fascism, festivism, feudalism, formalism, idealism, individualism, intervenționism, izolaționism, marxism, militarism, materialism. nazism, obscurantism, pacifism, politicianism, populism, protecționism, rasism, realism,

¹ Adepții unor curente și politici devin -ist, cu excepții: *clasic (elasicist), democrat (democratist), romantic (romantist), liberal (liberalist)*

secesionism, segregatiionism, semănătorism, stângism, socialism, șovinism, terorism, unionism.

-ist, -ian, -ic, -nom, -log, diverse altele < specialiști, inclusiv adepții unora dintre curente, școli, politici >

analist, artist, automatist, chimist, electronist, generalist, idealist, materialist, realist (dar: *estetician, matematician, fizician etc.*; *mecanic, agronom, astronom, metalurg, medic, chirurg, ortoped, oftalmolog = oculist, obstetrician, filolog*, sens critic peiorativ: *intelectualist, populist, perfecționist, politicianist, stângist*) v. sufixul **-ism** unde adepții unor curente și politici devin **-ist**, cu excepții: *clasic (elasiest), romantic (romantist), liberal (#bealist)*

-ism < curente, școli, concepte filozofice, literar-artistice, politici, activități socio-economice >

cataclism, clasicism, comunism, constructivism, cubism, enciclopedism, fascism, fovism, liberalism, militarism, nazism, neologism, protecționism, realism, relativism, rasism, romantism, silogism, socialism, sofism, solipsism, stângism, teribilism, terorism, truism, turism, verism

-ică, -ie (cu accent pe i), din care: *-ologie, -onomie* <mod de abordare, pe domenii și specialități> *mecanică, stomatologie, economie*

-lنیță, -rنیță <>*șurubelنیță, urechelنیță, vifornیță, vârtelنیță*

-iș < cumulativ, loc de aglomerare dezordonată (v. și **-ime**, cu nuanța de mulțime) > *frunziș, grohotiș, luminiș, păinjeniș, pietriș, stufăriș*

-iș (2) figuri de stil privind modalități de abordare a unor dificultăți
(*de-a*) *curmeziș, (pe) furiș, pieptiș, pieziș*

-iște < caracteristica unui loc sau a unei stări >
liniște, miriște, opreliște, pajiște, porumbiște

-itudine, -tudine < evaluare într-un sistem global (pr., fig.) >

altitudine, amplitudine, atitudine, corectitudine, decrepitudine, magnitudine, latitudine / longitudine, platitudine, plenitudine, similitudine, vicisitudine

-iță, -uță

< 1. auxiliar cu destinație dedicată, 2. diminutive feminine >: 1. *botنیță, clopotنیță, solنیță, șurubelنیță*, 2. *arșiță, bundیță, doctorیță, drăguță, fetیță, hangiță, mândruță, panseluță, perdeluță, pielیță, poieniță, porumbیță, potecuță, șoferیță, steluță, rochiță*

-iv < mod de a exista, mod de a acționa, comportament > *activ / pasiv* adj., subst., *aditiv / multiplicativ* adj., *aproximativ* adj., *calitativ / cantitativ* adj., *cognitiv / creativ* adj., *combativ* (*combatant* v. [-ant.](#)), *comparativ* adj., adv., *comunicativ* adj., *concesiv* adj., *constatativ* – *constatator* adj., *constructiv* adj. (din punctul de vedere al soluției mecanice de ansamblu, în construcții sau în utilaje • fig., despre o critică binevoitoare, care orientează spre soluții la deficiențele semnalate) , *cumulativ* adv., *defensiv / ofensiv*, *definitiv / provizoriu* adj., *demonstrativ* adj., *diminutiv* adj., subst., *dispozitiv* subst., *educativ* adj., *estimativ* adj., *exemplificativ* adj., *explicativ* adj., *explorativ* adj., *exploziv* ≠ *explozibil* subst., *expresiv* adj., *festiv* adj., *fugitiv* adj., adv., *intempestiv*, *naiv* adj., *nativ* adj., *hiper- / hipotensiv* adj., *maladiv* adj., *operativ* adj., *peiorativ* adj., *permisiv* adj., *preventiv / curativ* adj., adv., *revendicativ* exprimând revendicări -- cerințe cu caracter imperativ, *rezumativ* adj., adv., *sedativ* subst., adj., *sportiv* subst., adj., *stimulativ* adj., *tardiv* adj., adv., *ultimativ* adj., adv. – se cere ca revendicările să fie soluționate favorabil în interiorul unor termene, *vindicativ* – cu caracter de răzbunare

-log, -gie, logo- referitor la vorbire; prin extensie – anumite discipline / specialități medicale *cardiolog, dermatolog, filolog, ftiziolog* (*tuberculoză*), *fiziolog, neurolog, oftalmolog, stomatolog, urolog ș.a.*, din alte domenii: *paleontolog, pedolog* (specialist în știința solului) *speolog, entomolog, oenolog*; - **ped** *logoped* – care tratează deficiențele de vorbire, *ortoped* medicul de sistem osos ; -**gog** *pedagog* specialist în pedagogie (inclusiv practician al domeniului), *demagog*; *logoree* – vorbire incontinentă (deriz.)

-mânt *așezământ, deznodământ, discernământ, învățământ, jurământ, mormânt, pământ, scăzământ*

-morf < privitor la formă, preponderent – la structuri interioare, dar și aspecte exterioare >

amorf fără formă (structurală), *morfologie* studiul formelor inclusiv al structurilor de forme, *antropomorf* – cu formă asemănătoare omului, *izomorf* – de aceeași formă cu... , *zoomorf* cu formă de animale, *diform* cu formă exterioară grav modificată în rău, *filiform, punctiform*

-nic < anumită caracteristică, persoană cu această caracteristică > *pașnic / războinic, static / cinematic / dinamic, darnic, datornic, temeinic, vârstnic*

nim, -onim < privitor la nume, la semnificație > nume codificat, prescurtat al unei organizații, *anonim* persoană al cărei nume nu este larg cunoscut, *antonim* doi termeni sunt reciproc antonimi dacă au semnificații opuse, *omonim* doi termeni sunt reciproc omonimi dacă sunt identici în formă și au semnificații diferite, *pseudonim* nume fals, adoptat în special în sferele artelor și literelor, *sinonim* doi termeni sunt reciproc sinonimi dacă sunt diferiți ca formă și au semnificații identice, *paronim*

-oar, -uar < loc rezervat sau destinat pentru o anumită activitate >: *fumoar* (în vecinătatea sălilor de spectacol, altminteri se afișează, din ce în ce mai frecvent, „loc pentru fumat”), *patinoar, pisoar, trotuar* (loc rezervat pentru pietoni); numai cu -ar: *solar* (loc de plajă rezervat pentru nudiști)

-oare < acțiune sau stare cu nuanțe de cumulativ sau continuitate >
închisoare, ninsoare, prinsoare, savoare, strâmtoare, strânsoare, teroare, vârtoare, vânătoare

-or -oriu ~-tor < adjective, inclusiv substantivate, marcând efectuarea unei anumite activități, funcții sau operații, unele substantive > *cărucior, promontoriu, bățător (pentru covoare)*

-os¹ adj, *bătăios, belicos* (dar războinic), *luminos / întunecos, frumos, haios, voluminos ~ ancombrant, economicos, fastuos, călduros* (pr. și fig.). / *friguros ~ răcoros* (numai pr.), *generos / parcimonios, gustos, invidios, insidios* (care caută să înșele, viclean • o maladie sau disfuncționalitate care își manifestă cu întârziere simptomele), *jegos, setos ≠ însetat, pletos, somnoros, siropos, zgomotos, prietenos / dușmănos ~ ostil, plicticos, mănos ~ = fecund = fructuos / sterp ~ steril*

-tate < > *absurditate, calitate, cantitate, bunătate / răutate, dificultate, facilitate, facultate, fecunditate, fiscalitate, integritate, pietate, temeritate, vecinătate*

-țial, -țional, uneori numai **-al**: < adjectiv indicând o caracterizare generală, apartenența la o anumită sferă > *circumstanțial, dementțial, marțial, spațial, educațional, informațional, instituțional, ocupațional* -: *comercial, formal, frontal, general, industrial, liberal, medical, parțial, profesoral, rural, sucesoral, tradițional, uzinal, fundamental, superficial, amical*

---

¹ A nu se confunda cu sufixul -or trecut la plural (*motoare*) sau feminin (*profesoare*)

-tură < 1. rezultat, urmă lăsată de o acțiune definită de un verb > *aduna* ~ *adunătură*, *apuca* (numai pr.) ~ *apucătură* (numai fig., obicei prost), *ara* ~ *arătură*, *aventura* ~ *aventură*, *capta* ~ *captură*, *căldură*, *conjunctură*, *coti* ~ *cotitură*, *crea* ~ *creatură*, *cresta* ~ *crestătură*, *coase* ~ *cusătură*, *tăia* (pânză sau stofă pentru croitor – *couper* fr.) ~ *cupură*, *deschide* ~ *deschizătură*, *factura* ~ *factură*, *fărâma* ~ *fărâmitură*, *fisura* ~ *fisură*, *fractura* ~ *fractură*, *garnisi* ~ *garnitură* (2 sensuri), *înțepa* ~ *înțepătură*, *învăța* ~ *învățătură*, *mușca* ~ *mușcătură*, *scobi* ~ *scobitură* (loc scobit), *scurta* ~ *scurtătură* (traseu spontan mai scurt decât cel uzual), *semna* ~ *semnătură*, *sparge* ~ *spărtură*, *suda* ~ *sudură*, *rupe* ~ *ruptură*, *tăia* ~ *tăietură*, *târâtura*, *trasa* ~ *trăsătură*, *vechitura*, *veni* (apa) ~ *viitură*, *zgâția* ~ *zgârietură*, *zgudui* ~ *zguduitură*, 2. < produs, semiprodus sau ingredient sau preparat alimentar > *acritură*, *afumătură*, *albitură*, *băutură*, *fiertură*, *friptură*, *murătură*, *tocătură*, *tochitură*, *untură*, 3. < ansamblu de componente > *adunătură*, *aparatură*, *dantură*, *claviatură*, *magistratură*, *nomenclatură* 4. < element funcțional definitoriu al unui proces, demers sau utilaj > *acupunctură*, *ambrazură*, *anvergură*, *apertură*, *căldură*, *cultură* (și derivatele v.), *despărțitură*, *dictatură*, *încrengătură*, *înjurătură*, *lectură*, *legătură*, *scriitură*, *structură*, *tevatură*, *tipăritură* >„

-ui < > *alcătui*, *destitui*, *distribui*, *fățui*, *împrejmui*, *mântui*, *păsui*, *restitui*, *retribui*, *sfătui*, *stivui*, *târgui*, *undui*, *vămui*, *vărui*

-ui, -iu < nuanță de culoare > *albăstrui*, dar și *albăstriu*, *cafeniu*, *fumuriu*, *verzui*

-ual < mod de abordare, de realizare; v. și [-al](#), > *actual*, *anual*, *conceptual*, *dual*, *intelectual*, *manual* (realizare folosind mâinile • carte cu caracter didactic), *punctual*, *senzual*, *spiritual*, *virtual*

-uu < proprietate, importantă, cu caracter de generalitate a sferei de manifestare > *ambiguu*, *contiguu*, *continuu*, *perpetuu*, *ubicuu*

Neutru sau masculin?

Dacă genul este neutru – pl. în **-e -uri -oare**

Tot ce este neutru cu sufix **-iu**, accentuat sau neaccentuat, face pluralul nearticulat cu **-ii**: *artificii, beneficii, colegii, florilegii, fumurii, hangii, naufragii, sacrificii, sacrilegii, sanatorii, solfegii, vii*

Pluralul articulat este diferențiat:

-iile *artificiile, beneficiile, colegiile, florilegiile, naufragiile, sacrificiile, sacrilegiile, sanatoriile, solfegiile*; dar și **-iii**: *copiii, fumurii* sau **-ii**: *tinereii, mititeii*

-uț, diminutiv *căluț, drăguț, micuț, călduț*

Diminutive feminine

-iță: *bundiță, fetiță, copiliță, blăniță*

-ică: *frumușică, tinerică, mititică*

-ucă: *fătucă*

-uță: *căsuță, drăguță, hăinuță, hârtiuță, liniuță, măsuță, micuță, periuță, sticluță*

Sufixe, după semnificație

Semnificație	Sufix	Exemplu
Accentuare	-ace caracteristici dure ale personalității -aie proces spontan intens și care implică resurse importante (colocv.)	<i>eficace, perspicace, rapace, tenace</i> <i>apăraie, droaie,</i>
Proprietatea de fi capabil și disponibil pentru a realiza ceva	-abil -ibil -ubil	<i>portabil, vizibil, solubil</i>
Capacitatea și disponibilitatea de a realiza ceva	-abilitate – ibilitate -ubilitate	<i>portabilitate, vizibilitate, solubilitate</i>
Caracteristici dure ale personalității	-ace	<i>tenace</i>
Proces spontan intens	-aie	<i>vâlvătaie</i>
Încadrarea într-o categorie tipologică, funcțională sau calitativă	-al (-țial - țional)	<i>material (demențial, informațional)</i>
1. Caracterizare ocupațională, pozițională sau comportamentală 2. Proveniența geografică	-an -ean -ian (1) -an -ean -ian (2)	<i>țăran, viclean, practician</i> <i>romașcan, bucureștean, buzoian</i>
Ceva puternic, bărbătesc	-andru	<i>scafandru</i>
1. Ceva influent, care exercită o anumită acțiune sau	-ânt -ënt -ant - ent (1)	<i>diluant = solvent, influent</i>

activitate 2. Ceva statuat, convenit, acceptat, impus social	ânt -ènt -ant - ent (2)	<i>ocupant, testament</i>
Efectuarea unei activități, acțiuni, desfășurarea unui proces, adesea – și rezultatul nemijlocit al acestora	-are -ere -ire	<i>efectuare, mângâiere, vopsire</i>
Ocupant al primei poziții într-o structură ordonată, această structură	-arh -arhie	<i>ierarh, ierarhie</i>
1. Exercițarea sau restricționarea unor activități, atribuții, libertăți, competențe 2. Instituționalizare	-at -et -it -ut (1) -at (2)	<i>diplomat, exeget, pregătit, născut</i> <i>secretariat</i>
Referitor la medicină, vindecare	-atru	<i>psihiatru</i>
Navigare în medii specifice	-autică -eutică	<i>hermeneutică = cosmonautică</i>
Stare, concept, proces sau caracterizare definitorie, largă generalitate, sau perenă	-ază -eză -iză	<i>homeostază, ipoteză, analiză</i>
Referitor la ierarhie și la putere	-cefal -crat - crație	<i>autocefal, tehnocrat, birocrație</i>
Ceva ce modifică mersul uzual al lucrurilor	-ces	<i>deces</i>
Ucigător	-cid	<i>insecticid</i>
Caracteristică a diversității structurale	-lit -clit	<i>monolit, heteroclit</i>
Referitor la timp	-cron	<i>sincron</i>
Provoacă anumite consecințe	-gen	<i>patogen</i>
Calitate, defect	-bil -ace	<i>măsurabil, casabil, tenace</i>
Capacitatea de a realiza calitatea / a crea defectul	-abilitate - ibilitate -tate	<i>permeabilitate</i>

Stare, proces, caracterizare definitorie	-ază -eză -iză	<i>stază, pareză, dializă</i>
Încadrare într-o categorie tipologică	-al -ar	<i>trimestrial, agrar</i>
Caracterizare ocupațională, socială, sau comportamentală	-an -ean -ian	<i>fizician, huligan, orășean</i>
Stare, generică sau specifică, sau caracteristică de calitate	-anță -ență -ard	<i>cutezanță, decență, patriotard</i>
Referitor la ierarhie și la putere	-arh -crație	<i>patriarh, democrație</i>
Caracteristică generală sau manieră generală de comportament	-astic -istic - ustic	<i>fantastic, artistic, caustic</i>
Calitate de exercițiu obținută în urma unei inițieri	-at -it -ut -atru	<i>inițiat, instruit, născut psihiatru</i>
Stare, caracterizare de ansamblu	-tate, -itate - ietate	<i>sobrietate</i>
Stare, concept, proces sau caracterizare definitorie, de largă generalitate, sau perenă	-ază -eză -iză	<i>litiaza, sinteză, analiză</i>
Ucigător	-cid	<i>insecticid</i>
Referitor la timp	-cron	<i>asincron</i>
Diminutive	-cul -el -et -iță -uță... -eag -iag	<i>minuscul, mărunțel, fetiță, moșneag</i>
Cel care locuiește în (sau provine din) o anumită localitate, un anumit județ, o anumită regiune	-<u>ean</u> -<u>ian</u>	<i>muntean, italian</i>
Caracterizare sintetică a unei stări	-anță -ență - ință	<i>aroganță, dependență, iscusință</i>
În stilul, în felul de a fi sau a se comporta al anumitor categorii sociale, etnice sau	-esc -ește	<i>țărănesc, regește</i>

socio-profesionale		
Calitate perenă	-ețe	<i>tinerețe</i>
Consumator de numite categorii de resurse	-fag -vor	<i>energofag, carnivor</i>
Ucigător	-cid	<i>insecticid</i>
Repulsie	-fob	<i>claustrofob</i>
Referitor la sunete	-fon -fonie	<i>microfon, simfonie</i>
Referitor la formă	-form -morf	<i>uniform, amorf</i>
Referitor la nume	-nim	<i>anonim</i>
Loc rezervat sau destinat pentru o anumită activitate	-ar -oar -uar	<i>vestiar, trotuar</i>
Instituționalizare, continuitate	-oare	<i>închisoare</i>
Exercită a anumită atribuție, meserie, un rol social	-or	<i>procuror</i>
Caracterizare a unei persoane, a unui obiect sau loc pe baza unei însușiri semnificative	-os -ios -uos	<i>osos, slinos, unsuros</i>
Formează substantiv ce caracterizează activitate sau stare din verb	-re -stat - stițiu - tecă -trof -trofic - tudine	<i>armistițiu, bibliotecă</i>
Ansamblu de componente	-tură -mânt	<i>legătură, așezământ</i>

Varietate de sufixe privind o ramură a scrisului

Organul de presă	Profesionistul	Profesiunea	Adjectivul	Adverbul
Ziar	Ziarist	Ziaristică	Ziaristic	-
Jurnal	Jurnalist	Jurnalism	Jurnalistic	-
Gazetă	Gazetar	Gazetărie	Gazetăresc	Gazetărește
Cotidian	-	-	-	-

NB. În cadrul fiecărei coloane, cuvintele din toate rândurile sunt sinonime.

hebdomadar = săptămânal lunar periodic

indiferent de periodicitate: engl. magazin, rusă jurnal, română revistă

Adjective privind punctele cardinale

Punctele cardinale	Nord	Sud	Est	Vest
	Miază-noapte	Miază-zi	Răsărit	Apus
	--	--	Orient	Occident
Adjective	Nordic	Sudic	Estic	Vestic
	--	--	Răsăritean	Apusean
	Septentrional	meridional	Oriental	occidental
	Boreal	Austral	--	--

Se observă participarea a 3 sufixe: **-ic, -ean, -al**.

Dintre termenii specificați, se utilizează fără rezerve termenii internaționali (Nord, Nordic etc., orient, oriental, occident, occidental). În cadrul unor texte explicative sau descriptive, se pot utiliza termenii Răsărit, răsăritean, Apus, apusean. Ceilalți termeni apar ca o exprimare pretențioasă. Carpații sunt orientali sau răsăriteni, meridionali (la joncțiunea acestora sunt Carpații de

curbură), Munții Apuseni (~~Carpații Apuseni, Munții Occidentali~~). Termenul boreal este utilizat numai în expresia Aurora boreală.

Sufixe aferente cuvintelor ce descriu activități și rezultatele acestora

În limba română, pot fi delimitate trei categorii de formare a substantivelor care semnifică rezultat al unei activități 1. termenul pentru rezultatul activității este identic cu termenul pentru activitatea însăși, 2, termenul pentru rezultatul activității are aceeași rădăcină, dar diferă sufixul, 3. Cei doi termeni sunt cu totul diferiți – atât ca rădăcină, cât și ca sufix. În tabelul ce urmează sunt câte două exemple din fiecare categorie.

	<i>Activitatea</i>	<i>Rezultatul</i>	<i>Activitatea</i>	<i>Rezultatul</i>
1	<i>Traducere</i>	<i>Traducere</i>	<i>Construcție</i>	<i>Construcție</i>
2	<i>Producere</i>	<i>Producție, produse</i>	<i>Avizare</i>	<i>Aviz</i>
3	<i>Cercetare</i>	<i>Cunoștințe, soluții</i>	<i>Încălzire</i>	<i>Căldură</i>

Urmează liste exemplificative desfășurate pentru cele trei categorii. Nu sunt menționate unele cuvinte pentru care delimitarea între cele două concepte – activitate și rezultatele activității – prezintă o varietate în diferite domenii sau nu este uzuală.

1. Verbe la care termenii pentru activitate și pentru rezultatele activității sunt identici: *abrogare, abatere, abținere (de la votare sau mâncare), actualizare, ajungere, auzire, colaborare, coordonare, confirmare, conjugare (verbe, în gramatică), construcție, descindere, dezbatere, diseminare, ducere, expunere, fermentare = fermentație, globalizare, implementare, inovare, integrare, modernizare, mondializare, negociere, perfecționare, pregătire, prezentare, proliferare, purtare, resorbire, recuzare, retragere, plasare (generic), sorbire, specializare, subordonare, sustragere, traducere, vedere, vânzare*

2. Verbe la care termenii pentru activitate și pentru rezultatele activității sunt diferiți: *absorbire absorbție, abstractizare abstracție, abținere abținere* (de la sex), *achiziționare, accidentare accident, achiziție, acuzare acuzație, aderare adeziune, admitere admisie, atragere atracție, batere bătaie, declarare declarație, deducere deducție, acționare acțiune, atragere atracție, cercetare cunoștințe soluții, colectare colecție, comitere faptul comis (emisie¹), complicare complicație, concesionare concesiune, deformare deformație, demitere demisie¹, elaborare elaborat, emitere emisie emisiune², fracționare fracție fracțiune, -- (Liniuța – semnifică, aici: nu există termenul a-infracționa; în cazul dat, există perifraze, de ex.: a comite o infracțiune, dar există rezultatul activității: infracțiunea) *infracțiune, infectare infecție, informare informație, injectare injecție, inspectare inspecție, interacționare interacțiune, -- reacție reacțiune, conjugare conjuncție, declamare declamație, delegare delegație, disjungere disjuncție, administrare administrație, normare, normă normativ, ordonare ordin, planificare plan, percheziționare percheziție, permitere permisie permisiune, finanțare plasament (financiar), presare presiune, prestare prestație, producere producție, proiectare proiect, programare program, reclamare reclamație, respectare respect, revoluționare revoluție, amplasare amplasament, locație, aplicare aplicație, asociere asociație societate, refuzare refuz, reprimare represiune, sacrificare sacrificiu, succedare succesiune, standardizare standard, transpirare transpirație, blocare blocaj, ... Unele verbe la care participiul cu sufix care nu este uzitat; apar cu aspecte inedite: *ruga* laic a ruga pe cineva *rugămintea*, religios a se ruga *rugăciune*, susținere suport, încălzire căldură, cedare concesiune**

Verbul	Substantivul care definește activitatea	Substantivul care definește rezultatul activității
Produce	Producere	Producție
traduce	Traducere	traducție Traducere
promova	Promovare	Promoție

¹ Perechea de termeni *demitere demisie* este numai formal la locul ei aici: demiterea o inițiază și o decide angajatorul , iar demisia o inițiază și reprezintă decizia angajatului

² Termenii comportă nuanțe. emiterea este activitatea tehnică, având ca rezultat emisia, iar emisiunea este rubrica, programul difuzat, repetitiv sau ocazional

		Promovare
globalize	Globalizare	globalizație (iune) Globalizare
mondializa	Mondializare	mondializație (iune) Mondializare
integra	Integrare	integrație (iune) Integrare
specializa	Specializare	specializație (iune) Specializare
credita	Creditare	creditație (iune) Credit

-ic științific / empiric, faptic, logic, fizic, cosmic, astronomic, matematic, istoric, clasic, romantic, tehnic, mecanic, chimic, electric, electronic, pneumatic, informatic (dar și informațional), biologic, farmaceutic, teoretic / practic, pașnic / războinic

-im maritim, legitim, intim

-in aldin, creștin, felin, feminin / masculin, marin, meschin, salin, sarin, senin, străin

-al abisal, accidental, anual, artificial / natural, astral, austral / boreal, autumnal (autumnal, hibernal, estival, dar: primăvăratec), central / periferic, colateral, criminal, dual, electoral, esențial, estival, experimental, fundamental, hibernal, infinitezimal, lateral, marțial, matinal, medical, meridional, mineral, mortal, muzeal, natural, orizontal / vertical, normal, parțial, real / virtual (în informatică, în optică)

-ist: < specialiști, inclusiv adepții unora dintre curente, școli, politici > sens critic peiorativ: *intelectualist, populist, perfecționist, politicianist, stângist*), v. sufixul [-ism](#) unde adepții unor curente și politici devin -ist, cu excepții: *clasic (clasicist), romantic (romantist), liberal (liberalist)*

Relațiile între afixe și semnificațiile lor nu sunt biunivoce. Pentru anumite semnificații există mai multe afixe, pentru anumite afixe există mai multe semnificații.

Sufixe de uz larg / de uz special

- Referire la o categorie tipologică
- Apartenența la un curent, o școală, o specialitate, un domeniu tipologic sau calitativ,
  - categorii de activități, stări sau caracteristici
- Exercițarea unor activități, acțiuni, profesii, influențe
- Încadrarea într-o categorie tipologică
- Construit din concepte nelegate de realități concrete, procese și operații asupra acestora • construit prin generalizare și desprindere de particularități ale individualităților concrete (abstractizare), până când se ajunge să se opereze cu procese și operații esențiale, general valabile, determinante pentru sfera considerată
- Conferă prestanță operației din rădăcină
- corespunzător unui reper
- caracterizare ocupațională, pozițională, comportamentală,
- privind proveniența geografică (numai pentru persoane)
- Care exercită o anumită acțiune sau influență
- Stare, generică sau specifică, sau caracteristică de calitate
- Denumire sau caracterizare a unui obiect, după un alt obiect sau activitate specifică
- caracterizare generală, apartenența la o anumită sferă
- moment sau punct de schimbare, în timp sau într-un proces
- Capacitatea de a realiza o calitate, un defect, o funcționalitate
- Stare, concept, proces, caracterizare definitorie
- Încadrarea într-o categorie tipologică
- corespunzător unui reper
- Caracterizare ocupațională, pozițională, comportamentală,
- privind proveniența geografică (numai pentru persoane)
- Care exercită o anumită acțiune sau influență
- Stare, generică sau specifică, sau caracteristică de calitate
- Denumire sau caracterizare a unui obiect, după un alt obiect sau activitate specifică

- Caracterizare generală, apartenența la o anumită sferă

În foarte multe cazuri, corespondența între sufixe și semnificațiile lor nu este biunivocă, adică unei semnificații îi corespund mai multe sufixe, iar un sufix susține mai multe semnificații. Astfel, în tabelul ce urmează, cu titlul de exemple, sufixul **-ism** acoperă 4 grupe de cuvinte, dintre care primele două – foarte diversificate, în timp ce, în toate celelalte grupe de sufixe, delimitate în baza unor semnificații decelabile, sunt prezente câte 5...10 sufixe. În plus, sufixele **-ian**, **-ic**, **-ar** mai apar și la alte semnificații.

Sufix	Semnificație	Exemple de cuvinte
-ism	Curențe, școli literar-artistice	<i>clasicism, enciclopedism, romantism</i>
	Politici	<i>elitism, terorism, intervenționism</i>
	Concepte filozofice	<i>sofism, silogism, truism</i>
	Activități socio-economice	<i>turism, prozelitism</i>
-ist -ian -ic -nom -log -urg -ped div. altele	Specialiști	<i>teoretician, informatician, obstetrician</i> <i>meccanic, medic, istoric</i> <i>agronom, astronom</i> <i>psiholog, merceolog, entomolog</i> <i>metalurg, chirurg, demiurg</i> <i>ortoped, logoped, biped</i>
-ic -os -iv -al -ar	Mod de abordare	<i>pragmatic, probabilistic, sistemic</i> <i>generos, invidios, insidios</i> <i>imaginativ, declarativ, constructiv</i> <i>matricial, infinitezimal, experimental</i> <i>binar, interdisciplinar, multipolar</i>

-aș -at -ist	Profesiune, funcție, atribuție, rol social, activitate, meserie, specialitate	<i>făptaș, industriaș, poștaș,</i>
-an -ean		<i>salariat, diplomat, angajat</i>
-ian -iu -er		<i>specialist, realist, tractorist</i>
-or -oriu		<i>țăran, oltean, matematician</i>
-ant -ent		<i>lustragiu, papugiu, tinichigiu,</i>
-ar -ut -iv		<i>bancher, pasager, inginer</i>
-os -ast		<i>ajutor, creator,</i>
-graf -al		<i>executant, proiectant, student</i>
-tru -gog		<i>brutar, căpșunar, demnitar</i>
-ped -on		<i>astronaut, terapeut</i>
	<i>gimnast, teleast</i>	
	<i>coreograf, geograf, muzeograf</i>	
	<i>intelectual, mareșal</i>	
	<i>arbitru, maestru, ministru</i>	
	<i>pedagog</i>	
	<i>logoped, ortoped</i>	
	<i>spion</i>	

Pentru meserie, profesie, ocupație, specialitate, profil, rol social:

Pentru substantive, inclusiv adjective substantivate (substantive provenite din adjective), adjective, sufixul predominant este **-or** (v.), dar sunt utilizate și sufixele: **-aș, -ant -ent, -ar, -ean -ian, -er, -ic, -log, -nom, -urg**; și diverse altele: *poet, preot*. Pentru adjective exclusive, este predominant sufixul **-os**.

-ant, -ent *asistent, consultant, emigrant / i..., v. executor executant¹, guvernant, oxidant, laborant, proiectant, student, traficant*

-ar *demnitar, gazetar, strungar, zidar, măcelar, gospodar, gropar, ceasornicar, brutar, pescar, bucătar, cofetar, societar, proprietar,*

¹ *Executat* persoană la care s-a adus la îndeplinire (s-a executat) o hotărâre judecătorească, de condamnare la moarte sau de confiscare a unor valori sau bunuri. Termenul este impropriu utilizat și pentru asasinatele comise în cadrul acțiunilor teroriste, unde este vorba despre *crime, ucideri* sau *asasinate* și nu *executări*, neexistând sentințe legitime care se execută. *Executorul* este cel care execută sentința. *Executant* este termenul generic pentru realizatorul oricărui contract sau proiect din economie, societate, cercetare-dezvoltare, investiții etc.

acționar, colecționar, birjar, funcționar, morar. căpșunar, cizmar, temporar, zidar

-at *salariat, diplomat, angajat, adj bifazat, trifazat; sunt în uz și variantele bifazic, trifazic, cu referire la sisteme de curent alternativ și la aliaje metalurgice*

-er *boier, artificer, bancher, consilier, fermier, infirmier, miner, șofer, zilier, matrișer, frizer, inginer, artificer, curier, pasager, braconier, sezonier*

-or *acoperitor, actor, acuzator / apărător, administrator, agricultor, ajustor, ajutor, alegător, alergător, antecesor = predecesor / succesor, antrenor, arătător, aruncător, asigurator, aspirator, auditor, autor, aviator, binefăcător / rău.., binevoitor/ rău..., canotor, câștigător / pierzător = perdant, catalizator / inhibitor, călător, silitor, binevoitor/ rău..., cenzor, cercetător, aparat circulator, colector, conducător (subst. și adj. în colectivități umane), conductor (o piesă de sârmă, izolată sau nu, într-o instalație sau linie electrică • responsabil al unui tren de cale ferată, pe parcurs, dar și material bun sau rău conducător -- de electricitate sau căldură, dar semiconductor), conector, constructor (profesiunea, ocupația), v. și constructiv, convector, convertizor (rotativ monoax), convertor (din exemplu din semnal analogic în semnal digital, în măsurători și automatizări), coordonator, corector, creator (care creează), croitor, deschizător / închizător, descoperitor, dictator, director, editor, educator, elector, executor, experimentator, explorator, exportator, falsificator, farsor, informator, frezor, generator, importator, indicator, infractor, instalator, inventator, izolator, înotător, însoțitor, înșelător, învățător, jucător, judecător, laborator, loțiitor, locuitor, luptător, modelator, moderator, montor = asamblor, motor, muncitor, muritor, negustor, nevăzător, normator, operator, organizator, oscilator subst. și adj., păstrător, percutor (adj. fig.: percutant), pilot, povestitor, probator(iu), procuror, producător, profesor, programator, promotor, provocator, prozator, răscolitor, răspunzător, răzbătător, regizor, reparator = depanator, salahor, scriitor, semiconductor), traducător, verificator, vopsitor ~ ~ acoperitor, silitor*

-aș *arendaș, făptaș, industriaș, înaintaș, ostaș, poștaș, ucigaș*

-ist *anestezist, fotbalist, jurist, jurnalist, protagonist, specialist, generalist. analist, artist, automatist, chimist, electronist, generalist, idealist,*

materialist, realist, igienist, perfecționist, economist, ecologist, tractorist, excavatorist, mașinist

-log *filolog, geolog, oftalmolog = oculist, neurolog. stomatolog, cardiolog, dermatolog, gastroenterolog, psiholog*

-ean, -ian *academician, informatician, electrician, mirean, tehnician, estetician, matematician, fizician, obstetrician, magician*

-ic *cleric, mecanic, istoric, medic, critic, cinic, clinic,*

-urg *chirurg, metalurg, demiurg,*

-nom *agronom, astronom, metronom, adj. autonom*

-iu *macaragiu, lustragiu, hangiu, barcagiu*

Despre categorii (grupe) de semnificații

Forme gramaticale, în particular: substantive, adjective substantivate, adjective și adverbe. Adjectivele substantivate sunt cele care s-au născut ca adjective, dar au devenit (și) substantive (*călător, pasager, cumpărător, bolnav, pieton, student, profesor, președinte, instalator, sportiv, zidar, diplomat, contribuabil, paznic, cântăreț* etc.)

La substantive: persoane, obiecte concrete și abstracte- (lucruri și concepte)

Se constată că există sufixe predilecte (preferate), diferite pe forme gramaticale. La sufixele preferate există numeroase excepții – aceleași categorii de semnificații, dar diverse alte sufixe.

Au fost specificate antonimele, în ambele sensuri, deoarece există, între altele, variantele:

-- perechea de antonime se realizează printr-o pereche simetrică prefix / sufix, atașate la o aceeași rădăcină: *închide / deschide*

-- perechea de antonime este structural asimetrică (un termen, de bază, fără prefix, antonimul – cu prefix) : *crește, descrește*

-- perechea de antonime se realizează cu cuvinte având rădăcini diferite: *pleca, veni*

-- perechea de antonime este semantic asimetrică (prin dubla inversare de sens nu se revine exact la termenul inițial): *incrimina* / *descrișina*, putând fi necesar, de exemplu, un dublu prefix: *incrimina* / *dezincrimina*; *inșulpa* este un termen utilizat numai în justiție, în timp ce *disșulpa* are o sferă mai largă de utilizare

- negarea formală nu schimbă sensul: *continuu*, *incontinuu*

-- antinomii similare, dar cu nuanțe de semnificații neidentice, reflectate la nivel de sufix, se realizează cu ajutorul unor prefixe diferite: *interminabil*, *neterminat*

-- mulți termeni nu au antonim la nivel de cuvânt, ci numai la nivel de sintagmă sau perifrază (care nu formează obiectul prezentului ghid), deci, antonimele nespecificate nu au fost omise, ci nu există (ca monocuvânt).

1. *aliment*, *aliniament*, *antrenament*, *apartment*, *armament*, *bombardament*, *constituent*, *ecartament*, *echipament* v. *echipaj* la -j, *element*, *eșapament*, *expedient*, *experiment*, *ingredient*, *intendent*, *medicament*, *moment*, *monument*, *pansament*, *patent*, *petent*, *postament*. *pretendent*, *regulament*, *reviriment*, *repetent*, *sentiment*, *solvent*, *stimulent*, *terasament*, *testament*, *tratament*; același sufix **-ent**, dar adj. sau substantivat: *client*, *dement*, *elocvent*, *immanent*, *influent*, *permanent*, *perseverent*, *pertinent*, similar cu **-ant** adj. din verb: *deranjant*, *iritant*, *liant*, *penetrant*, *percutant*, *perdant* / *câștigător*, *picant*, *plastifiant*, *tentant*, *trenant*, *terifiant*

2. *aberant*, *absorbant*, *absolvent*, *adolescent*, *aderent*, *afluent*, *aliment*, *aliniament*, *amplasament*, *anesteziant*, *antrenament*, *aparent*, *apartment*, *ardent*, *armament*, *ascendent* (reper în studiile zodiacale), *ascendent* / *des...*, *bombardament*, *calmant*, *captivant*, *client*, *combatant*, *comerțiant*, *conciliant*, *concludent*, *conservant*, *consistent*, *constituent*, *contingent*, *convergent* / *divergent*, *decent* / *in...*, **de**formant, *dement*, *deranjant*, *dezolant*, *diriginte*, *ecartament*, *echipament* v. *echipaj* la -j, *edulcorant*, *eficient*, *element*, *elocvent*, *eminent* ~ *iminent*, *eșapament*, *evident*, *expectorant*, *expedient*, *experiment*, *immanent*, *indolent*, *influent*, *ingredient*, *insolent*, *intendent*, *interesant*, *iritant*, *itinerant*, *izolant*, *latent*, *liant*, *medicament*, *moment*, *monument*, *onorant* / *dez...*, *ornament*,

pansament, patent, penetrant, percutant, perdant / câștigător, permanent, perseverent, pertinent, petent, picant, plasament, plastifiant, postament, potent / im..., proiectant, pretendent, regulament, repetent, resentiment, reviriment, rezistent / ne..., sentiment, solvent, stimulent, student, tentant, terasament, terifiant, testament, traficant, transcendent, transparent, tranșant, tratament, trenant, vacant

3. *aliment, aliniament, amplasament, antrenament, apartament, armament, bombardament, câștigător / perdant, client, colorant / de..., conservant, constituent, dement, ecartament, echipament v. echipaj , element, eșapament, evident, existent, expedient, experiment, ingredient, intendent, liant, medicament, moment, monument, plasament, plastifiant, pansament, patent, petent, postament. pretendent, regulament, repetent, resentiment, reviriment, sentiment, solvent, stimulent, terasament, testament, tratament; același sufix **-ent**, dar adj. sau substantivat: similar cu **-ant** adj. din verb: *iritant, tentant, trenant, terifiant* au rămas numai adjective: *deranjant, elocvent, immanent, iminent, influent, penetrant, permanent, perseverent, pertinent, picant, prudent, consistent, dependent / in...**

Prefixe, sufixe: posibile capcane

- absorbtție, adsorbție
- abstracție, extracție
- achiziție, percheziție, rechizitoriu, rechiziție, recuza, recuzita, inchiziție
- acțiune, reacțiune, reacție, interacțiune
- aclamație, declamație, reclamație
- act, actual, actualitate, actualiza
- abroga, deroga
- accident, accidental, accidentat, incident (subst., adj.)
- aderare, adeziune, aderență
- adeziune, adeziv
- admite, comite, remite, transmite
- admisie, comisie, emisie, omisiune, transmisie, misiune
- amorf, izomorf, zoomorf, antropomorf
- ateu, monoteist
- atemporal, temporal, temporar
- asocia, disocia
- aspira, respira
- audio, auzi, audibil, audit, auditoriu, audiență
- aparat, aparataj
- ascendent, descendentă, condescendentă...
- atrage, extrage, retrage, trage, distrage
- aspirație, conspirație, inspirație, respirație, transpirație, expirare
- an, anual, anuar, anuitate
- apatic, antipatic, simpatic
- aseptice, antiseptic
- atracție, abstracție, extracție, contracție
- bate, bătător, răzbătător, străbătător
- bloc, blocaj, debloca
- cald, căldură, călduros, încălzit
- cesiune, concesiune, concesie, procesiune, recesiune; secesiune, succesiune
- conviețui, supraviețui

- construcție, obstrucție
- complement, compliment, suplement, supliment, implementa
- constructor, constructiv
- creator, creativ
- decizie, incizie, circumcizie, precizie
- dicție, dicțiune, contradicție, contrazicere, interdicție, predicție
- echipă, echipaj, echipament, echipare
- elabora, colabora, laborator, laborios
- executor, executant, execuție
- explicație, complicație, aplicație
- ejecție, dejecție, interjecție
- evoluție / involuție, revoluție
- extrem, extremum, extremă
- eubioză, simbioză
- eminent, iminent
- forma, formație, conformitate, conformare, deformație, diform, filiform, informație, punctiform
- frig, friguros, înfrigurat
- funcție, funcțiune, funcțional, funcționar, disfuncțional
- for, forum
- fuziune, confuzie, efuziune, difuziune, difuzabil
- găti, pregăti
- interdisciplinar, pluri..., multi...
- infecție, defecțiune, fecale
- injectie, interjecție,
- inscripție, prescripție
- incizie, precizie
- instaurare, restaurare, restaurație, restaurant
- împrejurare, împrejmuire
- jug, înjuga, conjuga, subjuga
- latură, bilateral, echilateral, multilateral, lăturalnic, colateral
- lecție, colecție
- legislație, legislatură
- logoped, pedolog
- lumină, luminat, luminos

- maxim, maximum, maximal, maximaliza (similar: minim, optim – dar...optimiza, nu optimaliza)
- misă (miză), premisă
- misiune, omisiune, promisiune, transmisie, emisie, emisiune, demisie
- moral, amoral, imoral
- monomotor, bi..., tri..., quadri...; biped, tre..., ..., monovalent, bi... ... /..
- normal, anormal, nenormal
- ordin, ordona, coordona, subordona
- ortoped, pedofil
- partiție, repartiție, participare, participant, parte, partid, partizan, multipartid, parțial, partajat
- pelerină, pelerin, pelerinaj
- petiție, competiție
- plasa, amplasa, deplasa, amplasament, deplasament
- poziție, depozitie, dispozitie, indispozitie, opozitie, transpozitie
- promovabilitate, promovare
- preconiza, prognoza
- promovare, promoție
- prestație, prestanță
- rânduială, orânduire
- reflexie, reflecție, reflex, reflectat, reflectorizant
- rotire, rotație, turație
- sens, consens, contrasens, disensiune
- simetric, asimetric, nesimetric
- sistemic, sistematic
- sorbi, absorbi, resorbi
- spirit, ...ual, ...ualitate / materie, material, ...itate
- spațiu, spațial, spațios, spațiat
- sumă, asuma, consuma
- trage, atrage, distrage, retrage
- vers, verso, avers, revers, aversiune, aversă
- ...crație, ...grafie

Familii (“ciorchini”, clustere) de cuvinte

Mulțimi de cuvinte compuse dintr-o rădăcină, definitorie pentru ciorchinele respectiv, și orice afixe și orice eventuale alte rădăcini

act, acț: *activ, activa, activitate, activist, dezactiva, reactiv, reactiva, reactor, reacție, reacționar*

cep, cept: *conceptual, concepțional, concepție, decepție, percepe, perceptibil, percepție, recepție, recepta, recepționa, receptiv, susceptibil*

ces: *abces, acces, accesibil, accesibilitate, cesiune, concesie, concesiune, deces, proces, procesiune, recesiune, secesiune, succes, succesiune*

cit, lect: *cita, citat, citi, citire, citit, cititor, lectura, lectură, lecturare, lector*

dice, zice, dic, zic: *contradicție, contrazice, dezice, dicție, dicțiune, interdicție, interzice, predica, predicat, predică, predicție, prezice, prezicere*

dict: *dicta, dictafon (vechi), dictare, dictat, dictator, dictatură, dicton, dicție, dicțiune, edict, predicție*

duc: *aduce, deduce, duce, deductibil, ductil, induce, reduce, seduce, traduce,*

firm: *afirma, afirmație, afirmare, confirma, firman, firmă, infirm, infirmier, infirmerie*

form: *conforma, deforma, deformant, deformare, deformat, deformație, diform, filiform, forma, formal, formalism, formalitate, formaliza, formalizat, formare, format, formata, formatare, formatat, formator, formație, formă, performant, performanță, reforma, reformare, reformat, reformator, reformă, transforma, transformare, transformat, transformator* , de asemenea, tot ceea ce decurge din **informa**, devenit rădăcină distinctă: *contrainformații, dezinforma, informa, informare, informat, informatic, informativ, informator, informație, informațional*

fract: *fractura, fractură, efracție, fracție, fracțiune, infractor, fracționar, infrafracțiune, infrațional, refractar, fracție*

*spus, supus; similar, rădăcina **poz-** (v.) compoziție, depozit, depozitie, dispoziție, opoziție, predispoziție, poziție, prepoziție, propoziție, supoziție, transpoziție*

puls: *impuls, impulsiv, impulsione, impulsivitate, puls, pulsație, propulsie, repulsie, turbopropulsor*

scri: *circumscripție, circumscrie, descrie, descriere, descris, înscrie, inscripție, .înscriș, inscripționa, inscripționare, manuscris, prescrie, prescriere, prescripție, proscribe, proscris, rescree, scrie, scriere, scriptură, scris, scriitor, scriitură, subscrie, subscriere, subscripție, subscris, transcrie*

spir: *aspira, conspira, expira, respira, transpira*

stitui: *constitui, destitui, institui, reconstitui, restitui*

tens: *detensiona, energointensiv, extensiv / intensiv, extensor, hiper- / hipotensiv, intens, intensifica, intensitate, tensiometru, tensionat, tensiune*

trage, tracta: *contract, contractant, contractor, contracție, contractual, detractor, distrage, retracta, retrage, retragere, sustrage, tract, tracta, tractor, tractorist, tracțiune, trage, tragere, trăgător*

ține: *aține, conține, conținut, deține, deținător, deținut, reține, reținere, reținut, susține, susținere, susținător, susținut, ține, ținere, ținut; pot fi luate în considerare și: atenție, atenționare, detenție, retenție, sustenabil, sustenabilitate*

veni *conveni, convenire, contraveni, deveni, devenire, neavenit, parveni, parvenire, parvenit, preveni, prevenit, reveni, venire, venit; pot fi luate în considerare și: convenție, convențional, contravenție, contravențional, invenție, preventiv, subvenționa, subvenționat, subvenție*

verg *converge, convergență, divergență, convergent / divergent*

vers *advers, adversar, avers, aversă, aversiune, convergent, convergență, conversa, conversație, conversațional, conversie, convertibil, convertibilitate, convertizor, convertor, divergent, divergență, diversiune, invers, inversare, inversiune, pervers, perversitate, perversiune, revers, reversibil, reversibilitate, subversiv, transversal, traversa, traversă, univers, universal, universalitate, universitate, vers, versatil, versatilitate, versifica, versificare, versiune, verso*

Anexa: Licența Creative Commons Attribution 3.0

Detalii la <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.ro>

Extras informativ la 1 ianuarie 2012. Versiunea curentă trebuie consultată la linkul de mai sus.

Ești liber să:

partajezi cu alții — dreptul de a copia, distribui și transmite opera.

remixezi - dreptul de a adapta opera

a face utilizări comerciale ale operei

În următoarele condiții:

Atribuire — Trebuie să atribui opera în maniera specificată de autor sau licențiator (dar sub nici o formă care ar sugera faptul că aceștia te-ar susține sau ar aproba folosirea de către tine a operei)

Înțelegând că:

Renunțare — Dacă obții permisiunea din partea titularului dreptului de autor, se poate renunța la oricare dintre condițiile de mai sus.

Domeniul Public — Unde opera sau oricare alt element al ei este în domeniul public conform legilor în vigoare, statutul nu este afectat în nici un fel de această licență.

Alte drepturi — În niciun fel vreunul din următoarele drepturi nu este afectat de licență:

Drepturile de folosire corectă sau alte excepții și limitări ale copyrightului;

Drepturile morale ale autorului;

Drepturile pe care alte persoane le au în această operă sau în felul cum opera este folosită cum ar fi dreptul de publicitate sau la viață privată.

Notă — Pentru orice reutilizare sau distribuție, trebuie să prezinți clar celorlalți termenii licenței pentru această operă. Cel mai bun mod de a-l face este de a pune un link către pagina web unde este listat documentul original.